

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav sociálních studií

Sociálně pedagogické poradenství Střediska výchovné péče Podpora

diplomová práce

Autor: Bc. Tereza Nováková
Studijní program: Sociální pedagogika
Vedoucí práce: doc. PhDr. Václav Bělík, Ph.D.
Oponent práce: PhDr. Jiří Kučírek, Ph.D.

Hradec Králové

2023

Zadání diplomové práce

Autor:	Bc. Tereza Nováková
Studium:	P20K0257
Studijní program:	N7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Sociální pedagogika
Název diplomové práce:	Sociálně pedagogické poradenství Střediska výchovné péče Podpora
Název diplomové práce AJ:	Socially pedagogical consultation of Educational care center Podpora

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce se zabývá formami sociálně pedagogického poradenství, jenž Středisko výchovné péče "Podpora" poskytuje svým klientům. Teoretická část je zaměřena na vysvětlení pojmů týkajících se sociálně pedagogického poradenství, na informace o středisku výchovné péče, na práci s klienty střediska výchovné péče "Podpora" a na spolupráci s rodinou, školou, orgánem sociálně-právní ochrany dětí a dalšími institucemi. V praktické části je využita kvalitativní strategie.

DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2008. 372 s. ISBN 978-80-246-0139-7

KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, s. r. o., 2014. 216 s. ISBN 978-80-262-0643-9

KNOTKOVÁ, D. a kol. *Školní poradenství*. Praha: Grada, 2014. 258 s. ISBN 978-80-247-4502-2

SKUTIL, M., ZIKL, P. a kol. *Pedagogický a speciálně pedagogický slovník*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011. 104 s. ISBN 978-80-247-3855-0

STRAUSS, Anselm L. a CORBIN, J. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: albert, 1999. 196 s. ISBN 80-85834-60-X

Zadávací pracoviště: Katedra sociální pedagogiky,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: doc. PhDr. Václav Bělík, Ph.D.

Oponent: PhDr. Jiří Kučírek, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 13.1.2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci Sociálně pedagogické poradenství Střediska výchovné péče Podpora vypracovala pod vedením vedoucího diplomové práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

Poděkování

Chtěla bych poděkovat panu doc. PhDr. Václavu Bělíkovi, Ph.D., vedoucímu práce, za ochotné vedení, vstřícný přístup a cenné rady, které mi v průběhu této práce poskytl. Dále děkuji všem pracovníkům Střediska výchovné péče Podpora, kteří věnovali svůj čas a zúčastnili se výzkumného šetření.

Anotace

NOVÁKOVÁ, Tereza. *Sociálně pedagogické poradenství Střediska výchovné péče Podpora*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2023. 59 s. Diplomová práce.

Diplomová práce se zabývá formami sociálně pedagogického poradenství, jež Středisko výchovné péče Podpora poskytuje svým klientům. Teoretická část je zaměřena na informace o Středisku výchovné péče Podpora, kde je podrobně vypsán postup při přijímání a propouštění klientů, péče o klienty, systém hodnocení klientů a bezpečnost a ochrana zdraví klientů. Dále je popsána práce s klienty umístěnými do zařízení. Středisko svým klientům nabízí mj. poradenství, diagnostiku, terénní práce či terapeutickou činnost. V následující kapitole jsou popsány možnosti spolupráce s ostatními institucemi např. rodinou, školou, orgánem sociálně právní ochrany dětí apod. V praktické části je využita kvalitativní strategie. Hlavním cílem výzkumu je zjistit, zda-li se v posledních 3 letech změnil hlavní důvod umístování dětí do internátního oddělení Střediska výchovné péče Podpora. Tyto informace byly získány prostřednictvím rozhovorů s jednotlivými pracovníky zařízení.

Klíčová slova: středisko výchovné péče, poradenství, děti s poruchami chování.

Annotation

NOVÁKOVÁ, Tereza. *Socially pedagogical consultation of Educational care center Podpora*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2021. 59 pp. Diploma Thesis.

The diploma thesis deals with the forms of socio-pedagogical counseling that the Educational care center Podpora provides to its clients. The theoretical part is focused on information about the Podpora educational care center, where the procedure for accepting and dismissing clients, client care, client evaluation system is listed in detail and client health and safety. Next, work with placed clients is described to the device. The center offers its clients, among other things, counseling, diagnostics, field work and therapeutic activities. The following chapter describes the possibilities of cooperation with other institutions, e.g. family, school, social and legal protection of children, etc. In the practical part, a qualitative strategy is used. The main goal of the research is to find out whether the main reasons for placing children in the boarding department of the Educational care center Podpora have changed in the last 3 years. This information was obtained through interviews with individual facility staff.

Keywords: educational care center, counseling, children with behavioral disorders.

Prohlášení

Prohlašuji, že diplomová práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, dizertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum:

Podpis studenta:

Obsah

Úvod.....	11
1 Středisko výchovné péče Podpora	13
1.1 Postup při přijímání a propouštění klientů	14
1.2 Péče o klienty	15
1.3 Systém hodnocení klientů	16
1.4 Bezpečnost a ochrana zdraví	17
2 Práce s klienty Střediska výchovné péče Podpora.....	18
2.1 Poradenství	18
2.2 Psychologická a etopedická diagnostika	19
2.3 Terénní práce.....	21
2.4 Terapeutická činnost	23
2.5 Organizace výchovných činností a vzdělávání	24
3 Možnosti spolupráce s dalšími subjekty sociálně výchovné péče o děti	26
3.1 Rodina jako základní výchovný subjekt	26
3.2 Škola a její role ve výchově dítěte	27
3.3 Orgán sociálně-právní ochrany dětí a jeho preventivně výchovná péče.....	28
3.4 Ostatní subjekty sociálně výchovné péče.....	30
4 Výzkum zaměřený na možnosti sociálně pedagogického poradenství.....	32
4.1 Cíl výzkumného šetření.....	32
4.2 Druh výzkumu a použitá metoda	38
4.3 Volba výzkumného souboru	39
4.4 Průběh výzkumného šetření	40
4.5 Interpretace výsledků	41
4.5.1 Interpretace výsledků dosažených v rámci DVO 1.....	41
4.5.2 Interpretace výsledků dosažených v rámci DVO 2.....	43
4.5.3 Interpretace výsledků dosažených v rámci DVO 3.....	45

4.5.4	Interpretace výsledků dosažených v rámci DVO 4.....	48
4.6	Vyhodnocení výzkumu	49
	Závěr	51
	Seznam tabulek	53
	Seznam použité literatury	54
	Seznam příloh	58

Seznam použitých zkratk

BOZP – bezpečnost a ochrana zdraví při práci

MěÚ – městský úřad

OS – okresní soud

OSPOD – orgán sociálně-právní ochrany dětí

OSZ – okresní státní zastupitelství

Úvod

Tématem této diplomové práce je Sociálně pedagogické poradenství Střediska výchovné péče Podpora, zvolené na základě šíření povědomí laické i odborné veřejnosti o tomto tématu. Popisuje možnosti prostřednictvím kterých je poskytována pomoc dětem s poruchami chování.

Sociálně pedagogické poradenství je specifická oblast sociální práce, která se zaměřuje na poskytování podpory a poradenství osobám, které se nacházejí v obtížné životní situaci. Jeho cílem je pomoci těmto osobám zvládat a řešit jejich problémy a podpořit je při hledání cest k řešení konkrétních sociálních, vzdělávacích či osobních otázek. Vyznačuje se individualizovaným přístupem, každému klientovi je poskytována individuální péče a jsou zohledněny jejich specifické potřeby a zájmy. Klíčovými prvky sociálně pedagogického poradenství jsou také empatie, respekt, důvěrnost a etická zodpovědnost. Je důležité klientům aktivně naslouchat a porozumět, vytvářet s nimi důvěrný vztah a nabídnout jim potřebnou podporu a pomoc. Sociálně pedagogické poradenství může být poskytováno například v oblasti vzdělávání, kde se poradce věnuje studentům s poruchami učení či chování. Poradce také může pomáhat lidem, kteří mají problémy v rodinném životě, s následky závislosti či se sociální izolací. Poradcem je v této práci myšleno pracovník zařízení střediska výchovné péče.

Cílovou skupinou této práce jsou klienti, děti s poruchami chování. Nývltová poruchy chování označuje za „takové chování, při němž dochází k porušování sociálních (etických a právních) norem to ve věku, kdy by je dítě mělo být již schopno pochopit a dodržovat je“. Poruchy chování se dle ní vyznačují agresivitou vůči lidem a zvířatům, destrukcí majetku, krádežemi a podvody a vážným porušováním pravidel a zákonem stanovenými povinnostmi. (Nývltová, 2008). Mezinárodní klasifikace nemocí uvádí, že poruchy chování lze definovat jako opakovatelné a přetrvávající agresivní, asociální nebo vzdorovité chování, jenž se výrazně liší od sociálního chování v daném věku. Jeví se proto jako mnohem závažnější oproti běžnému dětskému škádlení nebo vzpurnosti dospívajících. Jeho trvání je šest a více měsíců (Mezinárodní klasifikace nemocí, 2008).

Hlavním cílem této práce je zjistit, jaké možnosti sociálně pedagogického poradenství mohou klienti Střediska výchovné péče Podpora využívat. Dílčími cíli pak jsou zjistit, jaké služby jednotlivá oddělení svým klientům nabízejí, jak vidí sociálně pedagogické poradenství jednotliví pracovníci zařízení, zda-li se v průběhu tří let

změnily důvody umíst'ování dětí do pobytového oddělení zařízení a zda mají globální problémy dopad na výše uvedené zařízení.

Výběr tématu se zaměřuje na konkrétní zařízení, které jsem si zvolila kvůli mé profesi sociální pracovnice v tomto zařízení. Rozhodla jsem se pro toto téma, protože mám přímou zkušenost s prací v tomto zařízení a mohu na něm demonstrovat své znalosti a zkušenosti. Ty mi zároveň dávají možnost získat hlubší pochopení a perspektivu na problémy a výzvy, které se v tomto zařízení vyskytují. Pracovat v konkrétním zařízení mi umožňuje být obeznámena s jeho specifickými potřebami, výzvami a problémy a tím mi umožňuje poskytnout detailnější informace o tématu. Kromě uvedeného, mohu také přispět k diskusi o této konkrétní problematice a přinést nové nápady a způsoby řešení na zlepšení situace v této oblasti.

Teoretická část se věnuje popisu Střediska výchovné péče Podpora, kde je podrobně rozepsaný postup přijímání a propouštění klientů, péče o klienty, systém hodnocení klientů, bezpečnost a zdraví klientů. Dále svou pozornost zaměřuje na formy práce s klienty zařízení, konkrétně na poradenství, psychologickou a etopedickou diagnostiku, terénní práci, terapeutickou činnost a organizaci výchovných činností a vzdělávání. Poslední kapitola teoretické části se zabývá možnostmi spolupráce s dalšími subjekty sociálně výchovné péče o děti, konkrétně spolupráce s rodinou, školou, orgánem sociálně-právní ochrany dětí, speciálně pedagogickými centry, pedagogicko-psychologickými poradny a nízkoprahovými centry.

Praktická část této práce navazuje na teoretickou část a zaměřuje se na provádění vlastního výzkumného šetření. Hlavní výzkumná otázka se zabývá možnostmi sociálně pedagogického poradenství, jenž jsou poskytovány klientům Střediska výchovné péče Podpora. Hlavní výzkumná otázka je dále rozdělena do čtyř dílčích výzkumných otázek, které se zabývají nabídkou služeb ambulantního a internátního oddělení, pohledem jednotlivých pracovníků zařízení na sociálně pedagogické poradenství, změnou důvodů umíst'ování dětí do pobytového oddělení zařízení a dopadem globálních problémů na zařízení. Pro sběr potřebných dat byla využita kvalitativní metoda, konkrétně metoda polostrukturovaného rozhovoru s pracovníky Střediska výchovné péče Podpora. Zjištěné informace, byly dále analyzovány a vyhodnoceny v závěru studie.

1 Středisko výchovné péče Podpora

Středisko výchovné péče je instituce, která se zaměřuje na pomoc dětem a mladistvým, kteří se ocitli v obtížné životní situaci a potřebují speciální péči a podporu. Toto zařízení poskytuje klientům výchovu, vzdělání a psychologickou pomoc.

Slovník sociální patologie definuje středisko výchovné péče jako školské zařízení, jenž poskytuje prostřednictvím svých služeb preventivně výchovnou péči dětem s poruchami chování, nebo dětem s rizikem jejich vzniku. Obvykle jsou poskytovány služby střediska dětem ve věku od tří do osmnácti let, případně až do konce jejich přípravy na budoucí povolání, ale ne déle než do věku šestadvaceti let. Služby jsou poskytovány ambulantní, celodenní, internátní (nejdéle 8 týdnů) nebo terénní formou (v rodinném nebo školním prostředí). Dále jsou ve středisku poskytovány služby poradenské. Jedná se zejména o konzultace, poskytování odborných informací a o pomoc klientům, či organizacím, které se podílejí na práci s dítětem a jeho rodinou (Bělík, Hoferková, Kraus a kol. 2017).

Středisko výchovné péče Podpora je školským zařízením, jenž poskytuje preventivně výchovnou péči dětem a mladistvým s poruchami chování. Tyto služby jsou podmíněny dobrovolností a jsou poskytovány bezplatně. Pracuje nejen s jedincem, ale také s jeho nejbližším okolím, jako je rodina, škola apod.. Je rozděleno na ambulantní oddělení a internátní oddělení.

Ambulantní oddělení je určeno dětem s projevy poruchami chování, poruchami učení, popřípadě všem dětem, které se dostaly do krizové situace. Dále je určeno jejich rodinám, školám, výchovným zařízením a pracovištím sociálně právní ochrany dětí. Jeho činností je poradenství, diagnostika a terapeutická péče. Ambulantní oddělení je umístěno na odloučeném pracovišti na adrese Horská 166, Hostinné. Jeho hlavní funkcí je zprostředkování úvodního setkání s klienty, rodiči, pedagogy, sociálními pracovníky a dalšími osobami. Služby ambulantního oddělení jsou poskytovány bezplatně a jsou určeny pro děti ve věku 0 až 26let (do doby ukončení příprav na své budoucí povolání), u nich došlo k projevům poruch chování, výchovným problémům a jsou ohrožené sociálně patologickými jevy. Ambulantní oddělení může vydat doporučení na přijetí do internátního oddělení na preventivně výchovný pobyt.

Internátní oddělení se zaměřuje na práci s dětmi ze školských zařízení do ukončení středního vzdělávání (maximálně do 26 let), u kterých převažují výchovné problémy.

Provoz tohoto oddělení je celoroční, v souladu s harmonogramem školního roku vydaného MŠMT a řídí se platnou legislativou. Přijetí klienta do internátního oddělení podmíněno smluvním vztahem, tzv. kontraktem mezi střediskem, klientem a osobou odpovědnou za výchovu. Klienti jsou přijímáni k dobrovolnému pobytu (na základě písemné žádosti osob odpovědných za výchovu nezletilého klienta, či na základě písemné žádosti zletilého klienta) nebo k soudně nařízenému pobytu. Klienti dobrovolných pobytů jsou přijímáni na základě doporučení ambulantního oddělení střediska výchovné péče. Výchovně terapeutické pobyty trvají zpravidla 8 týdnů, pokud soud neurčí jinak.

1.1 Postup při přijímání a propouštění klientů

„Přijímání a propouštění klientů se řídí zákonem č. 109/2000 Sb. v úplném znění změn a doplňků, vyhláškou MŠMT č. 458/2005 Sb. a dalšími souvisejícími obecně závaznými právními předpisy“ (Výchovný ústav, střední škol a středisko výchovné péče, Hostinné, © 2023, online).

Klienti jsou do ambulantního oddělení přijímáni na základě předchozí domluvy. Do internátního oddělení jsou klienti přijímáni na základě vlastní žádosti, žádosti osob odpovědných za výchovu nebo na základě soudního rozhodnutí. Přijetí k dobrovolnému pobytu je dále podmíněno doporučením z ambulantního oddělení k přijetí do výchovně terapeutického pobytu. Pobyty trvají standardně 8 týdnů a je možné je jednou v kalendářním roce opakovat.

Před přijetím klienta k pobytu je na dané období sepsána smluvní dohoda mezi střediskem výchovné péče, klientem a osobou odpovědnou za výchovu dítěte. Dojde-li k jejímu porušení, bude následně klientovi pobyt v zařízení, dle smluvních podmínek, ukončen.

Přijetí klienta do výchovně terapeutického pobytu probíhá v předem stanovený termín, jenž se zajišťuje, dle obsazenosti, se sociální pracovníci. Zde klient musí předložit potvrzení od lékaře o zdravotní způsobilosti, které není starší než tři dny, stejně jako kopie odborných vyšetření (např. psychologických, etopedických, pedopsychiatrických nebo zpráv z PPP). Dále musí poskytnout kopie svého rodného listu, občanského průkazu a průkazu pojištěnce zdravotní pojišťovny. Pokud užívá nějaké léky, musí je mít s sebou na celou dobu smluvního pobytu. Zákazník musí také zajistit dostatek čistého oblečení a osobních hygienických potřeb a měl by mít s sebou kapesné (Výchovný ústav, střední škol a středisko výchovné péče, Hostinné, © 2023, online).

Při nástupu i po celou dobu pobytu u sebe klient nesmí mít tabákové výrobky, alkohol, nože a jiné zbraně, kuřácké potřeby, drogy a prostředky k jejich aplikaci, léky, které nejsou lékařsky předepsány, šperky a jiné cennosti, za které středisko výchovné péče nemůže ručit (Výchovný ústav, střední škol a středisko výchovné péče, Hostinné, © 2023, online).

Úhradu nákladů za pobyt a stravu klienta je možné rozdělit do dvou částek. První, popř. celková částka má splatnost před nástupem klienta do zařízení a druhá má splatnost na začátku následujícího měsíce. Tyto náklady činí, na jendoho klienta, 150,- Kč za každý započatý měsíc a 120,- Kč za celodenní stravné. V případě, že zákonní zástupci pobírají dávky pomoci v hmotné nouze, mohou požádat příslušný Úřad práce o příspěvek na pobyt ve středisku výchovné péče.

Řádné ukončení pobytu klienta v internátním oddělení střediska výchovné péče nastává v den stanovený ve smlouvě o jeho přijetí. Klientův pobyt však může být ukončen i předčasně, a to v případě, že klient onemocní a jeho stav si vyžaduje intenzivní domácí péči, lékařskou péči nebo hospitalizaci; obě smluvní strany se písemně dohodly; z provozních důvodů střediska; osoby odpovědné za výchovu nespolupracují; nedošlo k uhrazení povinných plateb; klient neprojevuje aktivní zájem o stanovené výchovně-vzdělávací programy a jeho přístup k nim je negativní; došlo ke svévolnému opuštění zařízení klientem; klient opakovaně nebo hrubě porušil vnitřní řád.

Po ukončení klientova pobytu ve středisku výchovné péče je o něm vytvořena zpráva odbornými pracovníky internátního nebo ambulantního oddělení. Tato zpráva je založena na diagnostice a zkušenostech pracovníků s klientem během jeho pobytu v zařízení a hodnotí potenciál klienta, včetně jeho vnitřních zdrojů, rezerv a motivace. Na základě toho jsou formulována doporučení pro vzdělávací a výchovné priority klienta v budoucnosti. Po ukončení pobytu ve středisku výchovné péče klient stále dostává ambulantní péči a může se zúčastnit dalšího programu v délce až jednoho roku.

1.2 Péče o klienty

Klienti jsou umístěni v bytovém komplexu s jedním dvoulůžkovým a dvěma třílůžkovými pokoji, obývacím prostorem s kuchyňským koutem a koupelnou. Součástí jednotky je také relaxační a zábavní místnost s počítačem a bezdrátovým internetovým připojením. Klienti mají přístup k společným prostorům, které jsou vybaveny společenskou místností

s audiovizuálním vybavením, počítačovou učebnou, místností pro hraní stolního tenisu a multifunkčním venkovním hřištěm.

V jídelně školního zařízení se dodržují předepsané normy a zákony pro stravování klientů. Provoz jídelny a kuchyně je řízen provozním řádem. V rámci výchovného programu mají klienti možnost pod dohledem pedagoga připravit si sami jídlo v bytové jednotce v souladu s platným systémem finančního účtování zařízení. Při přípravě jídla a používání kuchyňských spotřebičů se řídí poučením a proškolením v oblasti BOZP.

V případě, že klient uprchne ze střediska výchovné péče, musí vychovatel, který zrovna působí ve službě, nahlásit tuto událost odpovědnému pracovníkovi střediska, osobě, která má na starosti výchovu a v případě, že není možné spojit se se zákonnými zástupci, je třeba oznámit útěk Policii ČR. Útěk ze střediska představuje porušení smluvní dohody a může být důvodem k ukončení dobrovolného pobytu klienta ve středisku. Pokud je pobyt soudně nařízen, odpovědný pracovník musí informovat příslušný soud, který uložil opatření, a pracovníky OSPOD

1.3 Systém hodnocení klientů

Klient je v průběhu pobytu v zařízení hodnocen a má právo se k vlastnímu hodnocení vyjádřit. Cílem hodnocení je posilovat klienta v pozitivním jednání a chování, přinést mu náhled na příčiny svých nedostatků, a především ho motivovat a rozvíjet jeho pozitivní postoje a potenciály. Všichni pedagogičtí pracovníci pečlivě a objektivně posuzují všechny faktory ovlivňující projevy klienta a používají systém hodnocení, který je denní a týdenní. Hodnocení klienta provádí pedagogický pracovník a zaznamenává jej v systému hodnocení klientů. Výsledky hodnocení jsou sdělovány klientovi ve skupině a při komunitních sezeních.

Klientovi je přidělováno hodnocení pomocí bodového systému, kde jsou ohodnoceny 4 výchovně vzdělávací škály s rozsahem hodnocení od 0 do 5 bodů. Klient může získat maximálně 20 bodů denně. Toto hodnocení slouží k motivaci klienta a k naplnění stanoveného výchovně vzdělávacího plánu. Bodové hodnocení je rozděleno do tří etap bytového programu, kde po dosažení 100 bodů může být klient zařazen do druhé etapy, kde může samostatně opustit zařízení jednou za týden s povolením pedagoga a může také přijímat návštěvy a opustit zařízení na víkendový či prázdninový pobyt se souhlasem odpovědných osob a pedagoga. Po dosažení 500 bodů postupuje klient do třetí etapy programu a stává se spolupracovníkem pedagoga při plánování volnočasového programu,

se souhlasem pedagoga může ve svém volnu opustit zařízení a využívat dostupné volnočasové aktivity a benefity. V třetí etapě může klient také samostatně odjet na víkendové pobyty mimo zařízení.

V případě hrubého nebo opakovaného porušení interních pravidel, smluvní dohody, zákonů nebo obecných zásad morálky může být klient přeřazen na nižší úroveň, včetně adaptabilní úrovně, kdy jsou body zrušeny. Hrubým porušením se rozumí například útěk ze zařízení, agresivní chování vůči zaměstnancům nebo klientům, rasistické nebo xenofobní chování, krádeže, vydírání, šikana, užívání nebo distribuce nelegálních látek.

1.4 Bezpečnost a ochrana zdraví

Ředitel instituce má za úkol zajistit dodržování hygienických požadavků, aby byla pomocí preventivních opatření minimalizována rizika vzniku infekčních onemocnění a epidemií. Pracovníci střediska výchovné péče dbají na ochranu zdraví svých klientů a poskytují jim nezbytné informace, aby byla zajištěna jejich bezpečnost a ochrana zdraví během výchovně vzdělávací péče. V případě, že klient onemocní, jsou jeho zákonní zástupci okamžitě informováni a přebírají péči o něj.

Po příjezdu do zařízení pro výchovnou péči jsou klienti informováni o bezpečnostních opatřeních a ochraně zdraví, které jsou přiměřené jejich mentálním schopnostem. Pracovníci mají povinnost okamžitě jednat, pokud zjistí úraz nebo jakékoliv ohrožení zdraví a vykonat vhodná opatření k řešení situace. Zvláště důležité je zajistit první pomoc a přivolat lékařskou službu v případě potřeby v poskytování primárního ošetření nebo při výskytu závažné události. Pokud dojde k situacím jako je intoxikace, užívání drog nebo sebevražedné chování klienta, pracovníci zařízení mají povinnost informovat příslušné státní orgány, včetně Policie ČR, OSPOD MěÚ, OSZ a OS, po zajištění nezbytných kroků pro ochranu ohrožené osoby. Tito pracovníci musí bez prodlení oznámit událost odpovědné vedoucí osobě zařízení, a následně ji zaznamenat, zdokumentovat a předat k dalšímu prošetření. Osoby odpovědné za výchovu jsou informovány o každém uvedeném incidentu.

2 Práce s klienty Střediska výchovné péče Podpora

Práce v zařízení střediska výchovné péče je založena na komunitních principech, které umožňují interakci mezi klienty, pedagogickými pracovníky, psychology, terapeuti a výchovnými pracovníky. Klienti jsou motivováni k pozitivnímu chování a rozšiřování svých schopností, a jsou podporováni v uvědomění si zodpovědnosti za svá rozhodnutí, chování a důsledky pro svůj vlastní život a budoucnost. Klienti jsou také povinni splňovat školní docházku a mohou se účastnit dalšího vzdělávání. Vzdělávací program je individuálně přizpůsoben klientovi a vychází ze vzdělávacích úkolů školy. Výuka probíhá v malých skupinách, maximálně osmi dětí (Výchovný ústav, střední škol a středisko výchovné péče, Hostinné, © 2023, online).

2.1 Poradenství

Poradenství může být velmi užitečné pro lidi, kteří potřebují pomoc s řešením osobních problémů, nebo kteří chtějí rozvíjet své schopnosti a dovednosti. Jde zejména o proces, při kterém jedna osoba nebo skupina lidí poskytuje rady, informace a podporu druhé osobě nebo skupině lidí, aby mohli řešit své problémy a dosáhnout svých cílů. Velký sociologický slovník poradenství definuje jako „*profesionální poskytování odborné rady, návrh opatření formulovaný jedním subjektem k řešení problému druhého subjektu*“ (Petrusek a kol., 1996). Může být krátkodobé nebo dlouhodobé, individuální nebo skupinové. Je to užitečný nástroj pro řešení různých problémů a může nám pomoci zlepšit kvalitu našeho života.

Středisko výchovné péče Podpora poskytuje odborné poradenství pro děti, rodiny a pedagogické pracovníky v oblastech:

Speciální pedagogika: Speciálně pedagogické poradenství je jedním z prvků v rámci komplexní rehabilitace. Tyto poradenské služby se vztahují k rozmanitým oblastem pomoci, včetně zdravotnictví, psychologie, vzdělávání a sociální práce. Tyto služby jsou začleněny do širšího systému, který se zabývá celkovou rehabilitací jedince. Je to pochopitelné, protože problémy, které jedinci s postižením čelí, mají dopad na mnoho oblastí jejich života, včetně osobnostní, etické, sociální, vzdělávací, právní, ekonomické a zdravotní oblasti (Novosad, 2009). „*Speciální poradenství je komplex poradenských služeb určených specifickým skupinám jedinců, kteří jsou znevýhodněni zdravotně či sociálně, jejichž primární postižení (nemoc, postižení, porucha, dysfunkce) má dlouhodobý (chronický) či trvalý charakter a jimž hrozí vznik sekundárního*

handicapu nebo se mohu nacházet ve stavu životní nepohody a sociálního vyloučení“ (Novosad 2009, s. 100). Ludíková (2003) uvádí, že speciální poradenství má multidisciplinární povahu a využívá poznatků z oblastí filozofie, psychologie, etiky, speciální pedagogiky, sociologie a také z lékařských oborů. Dále se autorka věnuje implementaci speciálně pedagogického poradenství a uvádí, že je realizováno prostřednictvím státních institucí pod správou resortů zdravotnictví, školství, práce a sociálních věcí, ale také organizací soukromého sektoru.

Psychologie: Tyto konzultace se zaměřují na partnerské a rodičovské vztahy, vztah ke škole, učitelům a vzdělávání, vztahy na pracovišti, osobnost rodiče/pedagoga, vztahy s kamarády a spolužáky, spolužití rodičů a dětí, vztahy k nevlastním rodičům, dětem či sourozencům, vývojovou psychologii a hledání smyslu života. Cílem je pochopit, jak se vypořádat s těmito otázkami a jak se naučit lépe komunikovat s ostatními.

Sociální poradenství: Tento typ poradenství řadíme mezi sociální služby dle 108/2006Sb., Zákona o sociálních službách, spolu se službami sociální péče a sociální prevence. Matoušek (2011) uvádí, že cílem sociálních služeb je zlepšit kvalitu života lidí, kteří se ocitli v sociální nevýhodě, a pokusit se je co nejvíce začlenit do společnosti. V současné civilizované společnosti je podpora těchto lidí považována za lidské právo. Sociální služby zohledňují potřeby jednotlivých klientů, jejich rodiny, skupin nebo komunit, stejně jako zájmy širšího okolí (Matoušek, 2011). Cílem konkrétně sociálního poradenství je pak dle Matouška (2016) bezplatná, důvěrná a nestranná pomoc pomáhající lidem při jejich obtížích. Základním principem je, aby lidé netrpěli neznalostí svých práv a povinností, neznalostí dostupných služeb nebo neschopností vyjádřit své potřeby či hájit své oprávněné zájmy. Dalším z cílů je poté zcela jistě i to, že se snaží poskytovat informace co nejbližší bydlišti nebo pracovišti, případně zařízení, v němž se člověk nachází (Matoušek, 2016).

2.2 Psychologická a etopedická diagnostika

Cílem diagnostiky je identifikovat podstatu sledovaného jevu nebo jevů a určit, zda představují sociální problém (Kučírek, 2014). Kučírek uvádí, že *„jde o zachycení sociální situace člověka, životního cyklu jedince, dyády nebo rodiny. Znalost rodinného kodexu. Rodinná tajemství. Součástí sociálně pedagogické diagnózy je sociální anamnéza. Klíčovými slovy je zejména situovanost člověka, rituály, jednání. Výsledkem sociální diagnózy je stanovování dohledů, předběžných opatření, rozpoznávání podmínek*

sociálních poměrů orientujících se na rozhodování v procesu řízení sociálních procesů. Zjišťování podmínek a situací, v nichž nacházejí sledované osoby či skupiny s cílem řešit jejich sociální problémy“ (Kučírek, 2014, s. 34.)

V zařízení střediska výchovné péče se jedná především o tzv. skupinovou diagnostiku. Zde jsou používány sociometrické metody, které se zaměřují na výběry a odmítnutí uvnitř skupin, využívají se sociometrické testy, postojové stupnice a grafické škály. Tyto metody se využívají k analýze různých činností a aktivit (např. práce, kultura, tělovýchova, soutěže nebo volnočasové aktivity) (Kučírek, 2014).

Psychologická diagnostika se dá popsat jako disciplína, která se primárně zaměřuje na zjišťování a měření různých mentálních charakteristik, stavů a vlastností jednotlivce. Pro získání psychologické diagnózy se používají různé postupy a techniky, které umožňují získat souhrnné informace o konkrétní osobě. První část diagnostického procesu spočívá v pozorování a měření, následující část pak v interpretaci a vyhodnocování získaných poznatků. Psychika jednotlivce zahrnuje komplexní soubor mentálních procesů, stavů a osobnostních vlastností, které se projevují skrze jeho chování a interakci s okolním světem. Aby bylo možné provést správnou psychodiagnostiku, je nutné mít dobrou znalost diferenčních projevů a vlastností jedinců, stejně jako znalost normálního vývoje (Češková a kol., 2006).

Etopedická diagnostika se zaměřuje na jedince s poruchou chování, problémovým chováním nebo projevy rizikového chování a vychází ze speciálně pedagogické diagnostiky. Tato cílová skupina speciální pedagogiky se liší od minulosti nejenom v pojmenování kategorií cílových skupin dětí a dospívajících, ale také v charakteru těch, kteří jsou do těchto kategorií zařazeni. Významným prvkem v diagnostickém procesu je diferenciací těchto základních kategorií, neboť se významně liší v předmětu, jeho vlastnostech, etiologii a následně také v nutné intervenci. Diagnostický proces je náročný zejména kvůli variabilitě vlastností samotného jevu, kterým se objekty výchovy a vzdělávání vyznačují, i když se již daný jev podrobil diagnostickému procesu (Kaleja, 2020).

Matoušek (2012) popisuje pilíře, na kterých by měl speciální pedagog – etoped při své práci v diagnostickém procesu stavět.

Jedná se o:

- multidisciplinární přístup (lékař, psycholog, sociální pracovník),
- sociální pohled (rodinné zázemí),
- psychologický a psychomotorický pohled (psychické zdraví, emoce, přání dítěte),
- zdravotní pohled,
- předběžná příprava (vyžaduje studium všech existujících záznamů, rozhovory s dotčenými),
- dostatek času (pro sebe i pro dítě),
- vhodné prostředí,
- vhodné pomůcky (s ohledem na věk a kognitivní schopnosti),
- interaktivní proces (např. prostřednictvím hry, rozhovoru),
- pocit dítěte, které se musí cítit bezpečně.

Diagnostické vyšetření v zařízení střediska výchovné péče je navrženo na základě účelu objednávky a klade důraz na identifikaci zdrojů, silných stránek a doporučení výchovně vzdělávacích opatření. Hodnoceno je rodinné prostředí, komunikaci v rodině, intelektovou úroveň, osobnost a motivaci a specifické poruchy učení. Dále je poskytováno poradenství při výběru povolání (Výchovný ústav, střední škol a středisko výchovné péče, Hostinné, © 2023, online).

2.3 Terénní práce

Sociální terénní práce je specifickou oblastí sociální práce, která se zaměřuje na práci s lidmi přímo v terénu, v jejich přirozeném prostředí. Tento přístup umožňuje poskytovat individuální podporu a pomoc v reálném prostředí, kde lidé skutečně žijí a potřebují pomoc.

Terénní sociální práce bývá také označována pojmem streetwork. Přesto, že toto označení pochází původně z anglického jazyka, bylo převzato z Německa. V anglicky mluvících zemích se můžeme dále setkat s označeními jako jsou field work, detached work či youth

work. (Bednářová, Pelech, 2000). V obecné rovině se streetwork zaměřuje na specifické skupiny lidí, kteří mají charakteristický životní styl, jako jsou mj. uživatelé drog, děti a mladiství, kteří tráví svůj volný čas venku na ulici, stejně jako skupiny mládeže, kteří mají jednostranně orientované názory (jako například skinheads, hooligans), mládež, která se řadí do alternativních skupin (jako například squatteré, punkeři, graffiti mládež a podobně). Tito lidé jsou obvykle mimo dosah běžné sociální sítě a nelze je oslovit klasickými metodami sociální práce. Proto je třeba nabídnout sociální služby v jejich vlastním prostředí. I když je streetwork primárně zaměřen na skupinovou sociální práci, může pomáhat i jednotlivcům, kteří jsou ohroženi sociálně-patologickými jevy (Bednářová, Pelech, 2003).

Terénní sociální práce se zaměřuje na uspokojení potřeb klientů a zároveň na prevenci patologických jevů v celé společnosti. Sociální práce na ulici má své výhody, jako například práci v přirozeném prostředí klientů, navázání lepší důvěry ze strany klientů a možnost kontaktu s lidmi, kteří by jinak nevyhledali institucionální pomoc. Na druhou stranu se zde také vyskytují nevýhody, jako je vysoké riziko syndromu vyhoření, neochota některých klientů spolupracovat a nemožnost řešení určitých problémů přímo na místě (Janoušková, 2008).

Bednářová (2003) rozděluje terénní sociální práci do následujících forem:

1. Přímá práce s klienty zahrnuje konkrétní interakci s cílovou skupinou. Mezi formy přímé práce patří terénní sociální práce, individuální a skupinová práce. Terénní sociální práce zahrnuje například mapování, kontaktování a vyhledávání klientů. Individuální práce s klientem se vztahuje na konkrétní interakce, které jsou závislé na motivaci klienta pro sociální intervenci, socioterapii a sociální poradenství. Skupinová práce s klientem se zaměřuje na předem definovanou skupinu, kde je důležité znát postoje, vnitřní vztahy a hierarchii.
2. Nepřímá práce zahrnuje plánování a zajištění služeb pro klienty. Mezi činnosti nepřímé práce patří například projektové řízení, public relations, administrativa, jednání s institucemi a fundraising.
3. Přesahující práce zahrnuje nadřazené aktivity, jako jsou supervize nebo profesní vzdělávání (Bednářová, 2003).

Středisko výchovné péče Podpora umožňuje intervenci či pozorování v rodinách a školách klientů. Vzdělávací, preventivně-výchovná a sociálně rehabilitační práce s dětmi, rodinnými příslušníky a pedagogickými pracovníky (Výchovný ústav, střední škol a středisko výchovné péče, Hostinné, © 2023, online).

2.4 Terapeutická činnost

Terapeutická činnost pro děti s poruchami chování a učení je založena na individuálním přístupu a je často kombinací různých metod a technik. Cílem terapie je pomoci dětem rozvíjet své schopnosti a dovednosti a zvládat obtíže, se kterými se potýkají. Terapeutické aktivity mohou zahrnovat hry, cvičení, rozhovory a další aktivity, které jsou speciálně navrženy pro děti s různými poruchami. Terapeutická činnost může být velmi účinná a může přinést pozitivní výsledky v oblasti vzdělávání a celkového rozvoje dítěte. Je důležité, aby se do spolupráce zapojili i rodiče, učitelé a další odborníci, aby mohla být poskytnuta komplexní a účinná terapie, která je přizpůsobena individuálním potřebám každého dítěte. Středisko výchovné péče poskytuje terapie rodinné, skupinové a individuální.

Rodinná terapie je forma psychoterapie, která se zaměřuje na léčení vztahů a problémů v rámci rodiny. Tato terapeutická metoda se snaží pomoci rodině zlepšit komunikaci, porozumění a spolupráci, aby mohla řešit své problémy a překonávat výzvy. Podle Gottmana, je klíčovým prvkem úspěšné rodinné terapie důraz na posílení pozitivních vztahů. Podle nich by terapeut měl pomoci rodině identifikovat a posilovat vztahy a interakce, které fungují dobře, aby se rodina mohla lépe vyrovnávat s těmi, které nefungují (Gottman, 2015). Kromě toho, že se zaměřuje na řešení problémů v rámci rodiny, může být rodinná terapie také účinná jako prevence. Jak uvádí Anderson a Gehart, rodinná terapie může být užitečná pro všechny rodiny, nejen ty s problémy. Pomáhá totiž posilovat rodinné vztahy a komunikaci a může tedy pomoci rodinám předcházet budoucím problémům (Anderson a Gehart, 2007).

Skupinová terapie využívá skupinovou dynamiku, tj. vztahy a interakce mezi členy skupiny a terapeutem, k léčebným účelům (Kratochvíl, 2001). Skupinová terapie má výhodu v tom, že terapeut může pracovat s více klienty najednou, což není možné v individuální terapii. Vzájemná sounáležitost lidí s podobnými problémy může mít velký účinek v terapii, protože klienti si mohou navzájem pomáhat a podporovat se navzájem (Plevová, 2013). Cílem skupinové terapie je poskytnout bezpečné a podpůrné prostředí,

kde si členové mohou sdílet své zkušenosti a emocionální problémy. Tento proces může pomoci klientům pochopit své vlastní problémy a najít řešení prostřednictvím podpory a zpětné vazby od ostatních členů skupiny a terapeuta.

Individuální terapie je zaměřena na pomoc klientům s řešením problémů v oblasti chování a učení. Během terapie je cílem spolupracovat s dítětem a jeho rodinou na identifikaci specifických obtíží a vytvoření plánu, který umožní dítěti dosáhnout úspěchu v různých oblastech života. Terapie může být zaměřena na různé aspekty klientova života, včetně zlepšení sebedůvěry, zvládnání emocí, komunikace a sociálních interakcí. Terapeut může použít různé metody, jako jsou kognitivně-behaviorální terapie, hraní rolí, terapeutické hry, arteterapie a další.

2.5 Organizace výchovných činností a vzdělávání

Realizace výchovné činnosti v zařízení se zaměřuje převážně na výchovnou skupinu, kde se péče o klienty řídí pedagogickými pracovníky - vychovateli a asistenty pedagogů. Hlavní důraz je kladen na postupné naplňování individuálního výchovného plánu. Týdenní výchovně vzdělávací plán určuje aktivity, kterým se klienti věnují a jejich úspěchy jsou hodnoceny s ohledem na pozitivní motivaci (Výchovný ústav, střední škol a středisko výchovné péče, Hostinné, © 2023, online).

Během klientova pobytu v internátním oddělení se jeho školní docházka nezastaví. To je důležitou součástí preventivně výchovné činnosti zařízení, které se snaží předejít školní neúspěšnosti a zároveň pomoci při nápravě této situace. Středisko také diagnostikuje latentní nadání a podporuje funkční sociální začlenění prostřednictvím vzdělávání. Ředitelé škol, jimiž jsou klienti žáci, jsou prostřednictvím zákonných zástupců požádáni o individuální vzdělávací plán zpracovaný na dobu pobytu ve středisku. Účelem je zaručit, že během pobytu klienta ve středisku nebude docházet k opoždění ve vzdělávání a tím pádem ani k školnímu neúspěchu a získání kompetencí důležitých pro odpovídající uplatnění na trhu práce (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, © 2023, online).

Po ukončení pobytu klienta v zařízení je připravena zpráva pro kmenovou školu s návrhem na hodnocení klientova vývoje během pobytu. V této zprávě jsou informace, jenž se týkají pouze vzdělávání klienta v průběhu pobytu (Výchovný ústav, střední škol a středisko výchovné péče, Hostinné, © 2023, online).

Klienti se vzdělávají každý všední den, vyjma svátků a prázdnin, zpravidla od 8.00 hodin do 12.30 hodin. Průběh výuky je přizpůsoben individuálním potřebám každého klienta. Vyučování probíhá v malých skupinkách, kde je věnována maximální pozornost každému jednotlivci. Celkově je průběh výuky velmi individuální a přizpůsobený potřebám dítěte. Je zde kladen důraz na rozvoj sociálních, emocionálních a praktických dovedností, které jsou pro děti velmi důležité pro úspěšný start do života.

3 Možnosti spolupráce s dalšími subjekty sociálně výchovné péče o děti

Tato kapitola se věnuje spolupráci Střediska výchovné péče s ostatními institucemi, jako jsou rodina, škola, orgán sociálně-právní ochrany dětí, aj. Spoluprací s výše uvedenými je velmi důležitá pro práci s klientem. Na základě spolupráce se získávají podrobné informace o klientovi, avšak vždy s podmínkou souhlasu zákonného zástupce nezl. klienta. Jedná se o širokou škálu odlišných prostředí, ve kterých se klient pohybuje. Na základě spolupráce tak může dojít k působení na klienta v několika různých prostředí a pomoci klientovi dosáhnout stanovených cílů.

3.1 Rodina jako základní výchovný subjekt

Ať už se jedná o biologickou rodinu, či nevlastní rodinu (např.: dítě v pěstounské péči, adoptované dítě, dítě vyrůstající v ústavu, apod.), každé dítě v nějaké rodině žije. Kraus rodinu popisuje jako „*nepostradatelnou a těžko nahraditelnou instituci. Je nezastupitelná při předávání hodnot z generace na generaci, funguje jako nejvýznamnější socializační činitel. Stojí na počátku rozvoje osobnosti a má možnost ho v rozhodující fázi ovlivňovat*“ (Kraus, 2014, s. 79).

Při přijímání klienta do zařízení se na základě spolupráce s rodinou, získávají jeho údaje o rodinné a osobní anamnéze. Podle Slovníku sociální patologie se rodinná anamnéza vztahuje k psychickým a jiným nemocem v rodině, psychiatrické léčbě a hospitalizaci příbuzných, zneužívání alkoholu, pokusům o sebevraždu a podobně. Osobní anamnéza se pak týká historie jednotlivce od narození až po současnost, včetně období před narozením. (Bělík, Hoferková, Kraus a kol. 2017).

Při práci s rodinou klienta vymezuje Ambrózová (2001) tyto úlohy:

1. Identifikovat mechanismy fungování rodiny a místo rizikového vývoje v rodinném systému.
2. Zprostředkovat členům rodiny uvědomění si svého chování v rodině, motivů a cílů tohoto chování a v této souvislosti i jeho efektivity.
3. Poskytovat vedení při hledání nových alternativ a osvojování si nových sociálních dovedností.
4. Poskytovat podporu.

Dále uvádí metody, kterými lze dosáhnout těchto cílů. Jedná se o rozhovory s členy rodiny, aby začali přemýšlet o sobě a o rodinném systému; pozorování verbálních a neverbálních modelů interakce v přirozených podmínkách a v navozených situacích; strukturování problémových situací a rozdělení problému na menší části; podněcování členů rodiny k poskytování vzájemné zpětné vazby, otevřenému vyjadřování pocitů a přání; neverbální ztvárnění určitých rodinných situací a vztahů v rodině pomocí pantomimy, soch a podobně; zadávání společných úkolů a výměna rolí; modelové přehrávání určitých situací; formulování zásad komunikace a nácvik těchto zásad; formulování zásad vzájemného soužití a uzavírání rodinných dohod. (Ambrózová, 2001)

V případě terapeutickém pobytovém programu dítěte v zařízení Střediska výchovné péče, je spolupráce s rodinou důležitá nejen při příjmu, ale i v průběhu pobytu (viz. kapitola 3) a také po ukončení pobytu klienta v zařízení. Podpora rodiny, při plnění stanovených cílů klienta při odchodu ze zařízení, může ovlivnit jeho případnou recidivu.

3.2 Škola a její role ve výchově dítěte

Jednou z povinností zákonného zástupce je dbát na povinnost školní docházky dítěte, ke které dochází zpravidla se škole. Zde se částečně utváří osobnost jedince a dochází k jeho socializaci. Kraus uvádí, že škola a další instituce pro výchovu by měly plnit různé funkce vůči jednotlivým žákům. Tyto funkce zahrnují funkci socializační, výchovně vzdělávací funkci, péči o studenty, poradenskou funkci, relaxační a rekreační funkci, profesionalizační funkci a selektivní funkci (Kraus, 2014). Někteří jedinci se ve škole poprvé setkávají s daným řádem a nastavenými pravidly jenž musí dodržovat a autoritami, jenž by měli respektovat. Chování dětí v takovýchto situacích se liší a je dobré ho znát. Stejně tak jako chování pod tlakem, při úspěchu, neúspěchu, průběh adaptace apod.. Tyto údaje o klientovi mohou být významné pro pochopení problémů v rámci školního prostředí.

Spolupráce mezi střediskem výchovné péče a školou má za cíl snížit nebo odstranit příčiny a důsledky již existujících poruch chování a nežádoucích sociálních jevů u žáků (Kucharská, 2013). Poruchy a problémové chování jsou nejčastější problematikou, jenž musí škola řešit. Při řešení je třeba zapojit všechny zúčastněné, aby došlo k co nejlepšímu zmapování školního i mimoškolního prostředí dítěte, která mají vliv na jeho osobnostní utváření.

Školu, jako instituci, zastupují při spolupráci zpravidla pracovníci ze školního poradenského pracoviště např.: školní speciální pedagog, sociální pedagog, metodik prevence, výchovný poradce, školní psycholog, asistent pedagoga. V době, kdy je klient na terapeutickém pobytovém programu, je vhodné, když škola připraví takové podmínky, které klientovi usnadní návrat zpět do třídního kolektivu a do školy jako takové. Jedná se o velmi důležitý okamžik, neboť zde hrozí riziko opětovného selhání a utvrzení se v neúspěchu. Při pobytu ve středisku výchovné péče, byl klientovi stanoven daný řád a pravidla, která dodržoval. Po odchodu ze zařízení by je měl používat vědomě a cíleně, avšak v tomto bodě je důležitá podpora jedince, ideálně formou role průvodce (Kucharská, 2013).

3.3 Orgán sociálně-právní ochrany dětí a jeho preventivně výchovná péče

Středisko výchovné péče a orgán sociálně právní ochrany dětí spolupracují s cílem poskytnout dětem a mladistvým, kteří jsou umístěni v zařízení střediska výchovné péče, kvalitní a efektivní péči. Spolupráce střediska s orgány sociálně-právní ochrany dětí zahrnuje poskytování informací, vytváření podkladových zpráv a aktivní účast při poradenských a preventivních aktivitách.

Dle vyhlášky vydané Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy: „*středisko předává bez zbytečného odkladu orgánu sociálně-právní ochrany dětí (obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, v jejímž správním obvodu má klient trvalý pobyt) informace o skutečnostech, které vyvolávají podezření, že:*

- a) zákonní zástupci nezletilého klienta nebo jiné osoby odpovědné za výchovu neplní povinnosti, nebo zneužívají, či nevykonávají práva plynoucí z rodičovské zodpovědnosti;*
- b) klient spáchal trestný čin, opakovaně se dopouští přestupků, žije se prostitucí, zneužívá alkohol nebo jiné návykové látky;*
- c) na klientovi byl spáchán trestný čin, nebo je podezření na spáchání trestného činu, který ohrožuje jeho život, zdraví, lidskou důstojnost nebo jmění“ (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, © 2023, online).*

Pedagogičtí pracovníci střediska mají za úkol posoudit závažnost zjištěných skutečností v závislosti na trvání a intenzitě. Pokud dojde k týrání, zneužívání nebo zanedbávání dítěte, středisko bez zbytečného odkladu informuje orgán sociálně-právní ochrany dětí.

Za týrání, zneužívání a zanedbávání dítěte se považuje jakékoli vědomé či nevědomé jednání rodičů, pedagogických pracovníků nebo jiných osob, které poškozují tělesný, duševní a sociální stav dítěte, případně může způsobit jeho smrt. Středisko poskytuje orgánu sociálně-právní ochrany dětí písemnou zprávu s uvedením všech relevantních údajů. Středisko poskytuje ústní informace nebo písemné zprávy na vyžádání orgánu sociálně-právní ochrany dětí v případech, kdy orgán vykonává dohled nad výchovou nebo je opatrovníkem dítěte. Stejně tak jsou údaje poskytnuty, pokud jsou požadovány pro účely soudního řízení. K těmto účelům středisko poskytuje:

- a) diagnostické závěry učiněné z vyšetření klienta a doporučení ke stanovení vhodného postupu při realizaci sociálně právní ochrany;
- b) informace o délce, formě a druhu poskytovaných služeb klientovi a o spolupráci se zákonnými zástupci nezletilého klienta;
- c) závěrečné zprávy, jejich kopie či výňatky z těchto zpráv.

V případech, které jsou výše specifikovány, není nutný souhlas zákonných zástupců nebo samotného klienta, který už dosáhl plnoletosti. Středisko musí však při přijetí nezletilého klienta do péče informovat jeho zákonné zástupce, že informace o klientovi mohou být poskytnuty orgánu sociálně-právní ochrany dětí (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, © 2023, online).

Spolupráce mezi subjekty začíná také v okamžiku, kdy klient, který je již zařazený v evidenci orgánu sociálně-právní ochrany dětí, naváže s výše uvedeným zařízením kontakt. Tento kontakt bývá zpravidla dobrovolný, avšak současná právní legislativa ho umožňuje nařídit prostřednictvím soudního rozhodnutí. Soud může dle zákona č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže, §93, „*v případě, že se dítě mladší patnácti let dopustilo činu jinak trestného, uložit, a to zpravidla na základě výsledků předchozího pedagogicko-psychologického vyšetření, opatření [...] d) zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče*“ (§93 odst. 1, zákona 218/2003 Sb.). Další možností nařízení pobytu je v případě, že pracovníci orgánu sociálně-právní ochrany dětí již vyčerpali dle zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí, §13, jiná „*výchovná opatření, jež nevedla k nápravě, může soud odejmout dítě z péče rodičů nebo jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte; přitom dítěti nařídí nejdéle na 3 měsíce pobyt ve středisku výchovné*

péče [...]. “Současně ze stejné právní úpravy vyplývá, že pobyt dítěte ve středisku výchovné péče může soud výjimečně prodloužit, a to až na celkovou dobu trvání nepřesahující 6 měsíců (§ 13a, odst. 5 zákona č. 359/1999 Sb.).

3.4 Ostatní subjekty sociálně výchovné péče

Kromě výše uvedených spolupracuje Středisko výchovné péče Podpora i s mnoha dalšími institucemi. V této podkapitole jsou zmíněny spolupráce se sociálně pedagogickými centry, pedagogicko-psychologickými poradny, a organizacemi pro pěstouny. Kromě popsané spolupráce jsou i jednotlivé subjekty stručně charakterizovány.

Spolupráce se **speciálně pedagogickými centry** je velmi užitečná pro děti a mládež s různými vzdělávacími a výchovnými potřebami. Klientům může pomoci překonat bariéry v oblasti vzdělávání a sociální integrace, a přispět tak ke zlepšení kvality života dětí a mládeže s různými specifickými potřebami. Opekarová tato centra popisuje jako organizace, které se zaměřují na poskytování odborných služeb zejména pro žáky s různými typy zdravotního postižení. Tito žáci navštěvují speciální vzdělávací a výchovná zařízení nebo jsou integrováni do škol a zařízení, která nejsou speciálně zaměřena na jejich typ postižení (Opekarová, 2007).

Další zmíněnou je spolupráce s **pedagogicko-psychologickými poradny**. „*Pedagogicko-psychologické poradny participují na vzdělávacím procesu, a to zvláště v těch případech, kdy je tento vzdělávací proces nějakým způsobem znesnadněn. Hlavní součástí činnosti poraden je přímá práce s dětmi a žáky škol a školských zařízení ve věku od 3 let do ukončení středního, resp. vyššího odborného vzdělání a s jejich rodiči, a to zejména formou individuální péče, ale i formou skupinové práce.*“ (Pedagogicko-psychologické poradenství, © 2023, online). Pedagogicko-psychologické poradny vydávají doporučení, na jejichž základě jsou vybírány nebo upravovány vzdělávací plány žáků. Tyto poradny aktivně ovlivňují proces učení a upevňování znalostí, postojů a hodnotového směřování při vedení dětí a studentů (včetně výběru vhodného stylu výuky a rodinné terapie). Poradny také poskytují kariérové poradenství, podílejí se na preventivních aktivitách proti rizikovému chování u dětí a mládeže a pomáhají rozvíjet pedagogicko-psychologické schopnosti učitelů (Pedagogicko-psychologické poradenství, © 2023, online). Spolupráce mezi středisky výchovné péče a pedagogicko-psychologickými poradnami je nezbytná pro poskytování komplexní péče o děti a mládež s poruchami chování a vývoje. Střediska výchovné péče poskytují komplexní

terapeutickou a vzdělávací podporu pro děti s poruchami chování a vývoje, zatímco pedagogicko-psychologické poradny zajišťují psychologickou a pedagogickou podporu pro děti a jejich rodiny.

Poslední zmíněnou, avšak neméně důležitou, je spolupráce mezi středisky výchovné péče a **nízkoprahovými centry**. Nízkoprahová zařízení obecně popisuje Matoušek jako zařízení, jenž jsou dostupná klientům bez předchozího objednání a bez požadavku na prokázání identity. V České republice mohou být takovými zařízeními například komunitní centra pro mládež, pro matky s dětmi, pro seniory a pro uživatele návykových látek (Matoušek, 2016). Jednu z definic zařízení nalezneme i v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách § 62, kde je uvedeno, že: „*Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež poskytují ambulantní, popřípadě terénní služby dětem ve věku od 6 do 26 let ohroženým společensky nežádoucími jevy. Cílem této služby je zlepšit kvalitu jejich života předcházením nebo snížením sociálních a zdravotních rizik souvisejících se způsobem jejich života, umožnit jim lépe se orientovat v jejich sociálním prostředí a vytvářet podmínky pro řešení jejich nepříznivé sociální situace.*“ Spolupráce mezi výše uvedenými zařízeními může přinést mnoho výhod pro děti a mládež, které se v nich účastní. Tyto zařízení mohou společně nabídnout rozmanitý program, který bude zaměřený na celkový rozvoj dětí a mládeže, a to v různých oblastech. Tato spolupráce také může pomoci při prevenci sociálního vyloučení a podpoře integrace dětí a mládeže do společnosti.

4 Výzkum zaměřený na možnosti sociálně pedagogického poradenství

Předchozí část této práce je věnována teoretickým poznatkům z odborné literatury zabývající se činností střediska výchovné péče. Tyto informace se budou promítat do následující kapitoly, jenž se zabývá vlastním výzkumným šetřením. Další kapitola je věnována formulaci hlavního cíle a dílčích cílů, výzkumné strategii, sběru a záznamu dat. Dále pak interpretace a vyhodnocení výsledků. Tyto údaje budou shrnuty a diskutovány v závěrečné části práce.

4.1 Cíl výzkumného šetření

Cílem výzkumného šetření je zjistit, jaké možnosti sociálně pedagogického poradenství jsou poskytovány klientům, vybraného konkrétního zařízení, Střediska výchovné péče Podpora. Data byla získána formou kvalitativního výzkumu, který byl uskutečněn prostřednictvím rozhovorů s pracovníky výše uvedeného zařízení.

Cíl diplomové práce je přetvořen do hlavní výzkumné otázky (dále označené HVO):

HVO: Jaké možnosti sociálně pedagogického poradenství jsou poskytovány klientům Střediska výchovné péče Podpora?

V teoretické části se tato práce zaměřuje na popis činnosti zařízení, konkrétně na práci s klienty. Klientům je zde poskytováno poradenství v oblasti speciální pedagogiky, psychologie a sociálního poradenství. Toto poradenství pomáhá klientům zvládat jejich vlastní situaci, rozvíjet jejich potenciál a podporovat jejich psychické zdraví. Dále zařízení nabízí terénní práce, což znamená, že pracovníci zařízení poskytují služby klientům přímo v jejich vlastním prostředí, například v domácnostech nebo na veřejných místech. Umožňuje tak klientům zůstat v prostředí, které znají a ve kterém se cítí pohodlněji. Další nabízenou službou je terapeutická činnost. Tato činnost zahrnuje rodinné, skupinové a individuální terapie. Tyto terapie jsou zaměřené na pomoc klientům při zvládání různých situací a obtíží, s nimiž se potýkají. Rodinné terapie jsou zaměřeny na pomoc rodinám s řešením různých problémů a konfliktů. Cílem je posílit vztahy mezi členy rodiny, podpořit komunikaci a spolupráci. Skupinové terapie zase nabízejí možnost klientům se setkat s lidmi, kteří procházejí podobnými situacemi a sdílet své zkušenosti. Tímto způsobem mohou klienti získat nové perspektivy a podpořit svůj psychický rozvoj. Individuální terapie se zaměřuje na řešení osobních problémů a překážek, které klienti

prožívají. Terapeut a klient společně pracují na dosažení určitého cíle, například zvládnutí úzkosti, depresivních stavů nebo zlepšení sebevědomí. Posledním uvedeným typem služby nabízené zařízením je preventivně výchovná činnost a vzdělávání klientů. Cílem této činnosti je poskytnout klientům informace a nástroje, které jim pomohou zlepšit kvalitu jejich života a rozvíjet své schopnosti a dovednosti. Všechny tyto služby jsou navrženy tak, aby pomohly klientům zvládat různé situace a problémy, se kterými se potýkají v běžném životě.

Cílem výzkumného šetření je zjistit, o které konkrétní metody sociálně pedagogického poradenství se jedná. Které konkrétní metody sociálně pedagogického poradenství jsou poskytovány klientům výše uvedeného zařízení.

Hlavní výzkumná otázka je dále rozdělena do čtyř dílčích výzkumných otázek (dále označené DVO 1 – DVO 4), které mají za úkol podrobněji prozkoumat danou problematiku a najít odpovědi na HVO:

DVO 1: Jaká je nabídka služeb ambulantního a pobytového oddělení?

Středisko výchovné péče Podpora je rozděleno na ambulantní oddělení a pobytové oddělení. Ambulantní oddělení poskytuje služby pro děti s projevy poruch chování, poruchami učení a děti v krizových situacích, stejně jako pro jejich rodiny, školy, výchovná zařízení a pracoviště sociálně právní ochrany dětí. Jeho činnost zahrnuje poradenství, diagnostiku a terapeutickou péči. Je umístěno na odloučeném pracovišti v Hostinném a slouží k zprostředkování úvodních setkání se zainteresovanými osobami. Služby jsou poskytovány bezplatně pro děti ve věku 0 až 26 let s projevy poruch chování, výchovnými problémy a ohroženými sociálně patologickými jevy. Ambulantní oddělení také může doporučit internátní oddělení pro preventivně výchovný pobyt. Internátní oddělení se specializuje na práci s dětmi ze školských zařízení s výchovnými problémy do ukončení středního vzdělávání, maximálně do 26 let. Provoz oddělení je celoroční a podléhá platné legislativě. Klienti jsou přijímáni na dobrovolný pobyt nebo na soudně nařízený pobyt. Přijetí klienta do internátního oddělení závisí na kontraktu mezi střediskem, klientem a osobou odpovědnou za výchovu. Klienti dobrovolných pobytů jsou přijímáni na základě doporučení ambulantního oddělení střediska výchovné péče. Výchovně terapeutické pobyty trvají obvykle 8 týdnů, pokud soud neurčí jinak. Tímto cílem je zjistit v čem se liší nabídka služeb poskytovaných klientům ambulantního oddělení od oddělení pobytového

DVO 1 je dále rozpracován do jednotlivých tazatelských otázek (dále označené TO 1 – TO 4):

- TO 1: V jakém oddělení střediska výchovné péče působíte?
- TO 2: Jaké služby zde mohou klienti využívat?
- TO 3: U které z cílových skupin převažuje poptávka po těchto službách? Popř. přiřaďte jednotlivé cílové skupiny ke konkrétním službám.
- TO 4: Jaká je vytiženost zařízení vzhledem k jeho kapacitě?

DVO 2: Jaký je pohled jednotlivých pracovníků zařízení na sociálně pedagogické poradenství?

Cílem je zjistit, jak vnímají pracovníci střediska výchovné péče, sociálně pedagogické poradenství z pohledu vlastní profese. Výsledky mohou být důležité pro pochopení toho, jak pracovníci vidí svoji roli a jak se mohou efektivně podílet na zlepšování situace svých klientů. Pracovníci v oblasti sociálně pedagogického poradenství mají zásadní roli v pomoci klientům s řešením různých problémů, jako jsou výchovné obtíže, sociální vyloučení, návykové chování a mnoho dalších. Jejich práce spočívá v navrhování a provádění intervencí, které by měly vést k zlepšení situace klientů. V rámci výzkumu se zjišťuje, jaké metody sociálně pedagogického poradenství konkrétní pracovníci poskytují a jaké konkrétní typy poradenství jsou nejčastěji poptávány ze strany klientů. Pracovníci jsou dále v dotazování na různé překážky, se kterými se setkávají při poskytování poradenství. Tyto překážky mohou být například nejasné požadavky klientů, nedostatek zdrojů nebo nevhodné pracovní prostředí. Důležité je také zjistit, jak pracovníci řeší tyto překážky a jaké jsou nejúčinnější způsoby, jak je překonat. Výzkum dále zkoumá spolupráci pracovníků sociálně pedagogického poradenství s dalšími institucemi, jak efektivní je tato spolupráce a zda jsou v této oblasti nějaké nedostatky, které by bylo třeba řešit. Pracovníci střediska výchovné péče by mohli využít výsledky výzkumu k reflexi své práce a k rozvoji svých profesních dovedností a znalostí.

DVO 2 je dále rozpracován do jednotlivých tazatelských otázek (dále označené TO 5 – TO 8):

- TO 5: Jaké metody sociálně pedagogického poradenství konkrétně Vy poskytujete?
- TO 6: Jaký typ Vámi uvedených poradenství je ze strany klientů nejžádanější?

- TO 7: S jakými omezeními se v sociálně pedagogickém poradenství setkáváte?
- TO 8: Jaká je z Vašeho pohledu spolupráce s ostatními institucemi (škola, ospod, rodiny) a proč tomu tak, dle Vás, je?

DVO 3: Jak se změnilý důvody umíst'ování dětí do pobytového oddělení a jaký je, dle pracovníků zařízení, důvod těchto změn?

Tímto cílem je zjistit, zda došlo v posledních třech letech k nějakým změnám v důvodech, proč jsou klienti umíst'ováni do pobytového oddělení střediska výchovné péče. V rámci tohoto cíle je zkoumat, zda jsou hlavní důvody stále ty stejné jako dříve, nebo zda se v průběhu času nějakým způsobem změnilý. Jedním z důležitých aspektů tohoto výzkumu je zjištění názorů jednotlivých pracovníků na důvody těchto změn. Snaží se zjistit, zda pracovníci vidí nějaké konkrétní faktory, které mohly tyto změny způsobit. To může pomoci při návrhu nových opatření nebo strategií pro lepší poskytování služeb. Další součástí tohoto cíle je zjištění toho, kdo bývá zpravidla iniciátorem příchodu klienta do zařízení. Tím se může například rozumět rodina, soud, škola nebo jiná instituce. Identifikace toho, kdo je nejčastěji zodpovědný za umístění klienta do střediska výchovné péče, může být užitečná pro lepší porozumění procesu umíst'ování a také pro zlepšení komunikace mezi jednotlivými subjekty. V rámci tohoto výzkumu bude také zkoumáno, z jakého sociálního prostředí klienti nejčastěji pochází. To může pomoci při identifikaci specifických potřeb a výzev, kterým mohou být vystaveni jednotliví klienti, a umožnit tak lépe cílit služby na tyto specifické potřeby. Výsledky tohoto výzkumu mohou pomoci při vylepšování procesu umíst'ování klientů do pobytového oddělení střediska výchovné péče a při lepším plnění potřeb jednotlivých klientů. Pracovníci střediska výchovné péče mohou využít výsledky výzkumu k posílení svých odborných dovedností a k vytváření lepších pracovních podmínek, které umožní úspěšné poskytování služeb.

DVO 3 je dále rozpracován do jednotlivých tazatelských otázek (dále označené TO 9 – TO 14):

- TO 9: Kdo bývá zpravidla iniciátorem příchodu klienta do zařízení?
- TO 10: Jaké jsou nejčastější důvody umíst'ování dětí do pobytového oddělení Vašeho zařízení?
- TO 11: V čem se tyto důvody liší oproti předchozím rokům? (po dobu tří let)
- TO 12: Co je podle Vás příčinou těchto změn?

- TO 13: Z jakého sociálního prostředí pochází nejčastěji klienti pobytového oddělení?
- TO 14: Jedná se o konstantní fakt? Pokud ne, objasněte.

DVO 4: Jaký dopad mají globální problémy na zařízení?

Tento cíl výzkumu se snaží zjistit, zda současné globální problémy, jako jsou např. pandemie covid-19, klimatické změny nebo migrační krize, ovlivnily středisko výchovné péče a jeho klienty v posledních třech letech. Snaží se zkoumat, jak se tyto problémy promítly do každodenní práce pracovníků střediska výchovné péče a jakým způsobem se na ně museli přizpůsobit. Dále sleduje, zda se v důsledku globálních problémů zvýšila poptávka po službách střediska výchovné péče, např. v oblasti psychického zdraví klientů. Zároveň je zkoumáno, zda se objevily nové problémy, se kterými se pracovníci střediska výchovné péče museli poprat, např. zvýšené stresy a obavy klientů, kteří se ocitli v nejisté situaci kvůli globálním problémům. V rámci výzkumu je také zkoumáno, jak se s těmito problémy pracovníci střediska výchovné péče vypořádali a zda byly nutné nějaké změny v poskytovaných službách. Důležitým aspektem je také zhodnocení toho, jakým způsobem se klienti střediska výchovné péče dokázali přizpůsobit aktuální situaci a jak si poradili s novými výzvami. Výzkum je zaměřený také na to, zda se v důsledku globálních problémů změnila struktura klientů střediska výchovné péče, tj. zda přibývá klientů z určitých sociálních prostředí nebo zda se zvyšuje počet klientů s určitými specifickými potřebami. Tento aspekt výzkumu může pomoci vylepšit služby střediska výchovné péče a lépe se přizpůsobit aktuálním potřebám klientů. DVO 4 je dále rozpracován do jednotlivých tazatelských otázek (dále označené TO 15 – TO 17):

- TO 15: Jaké změny, spojené s chodem zařízení byly provedeny v posledních 3 letech?
- TO 16: Jaké byly příčiny těchto změn?
- TO 17: S jakými mimořádnými omezeními jste se v posledních 3 letech setkal/a?

Pro lepší přehlednost byla vytvořena Tabulka č. 1 viz. níže.

Tabulka č. 1: Transformační tabulka

Hlavní výzkumná otázka: Jaké možnosti sociálně pedagogického poradenství jsou poskytovány klientům Střediska výchovné péče Podpora?		
Dílčí výzkumné otázky (DVO)	Indikátory	Tazatelské otázky (TO)
Jaká je nabídka služeb ambulantního a internátního oddělení?	Zařazení pracovníků	V jakém oddělení střediska výchovné péče působíte?
	Nabídka služeb	Jaké služby zde mohou klienti využívat?
	Vztah poptávky s cílovou skupinou	U které z cílových skupin převažuje poptávka po těchto službách?
	Obsazenost zařízení	Jaká je využitost zařízení vzhledem k jeho kapacitě?
Jaký je pohled jednotlivých pracovníků zařízení na sociálně pedagogické poradenství?	Metody sociálně pedagogického poradenství	Jaké metody sociálně pedagogického poradenství konkrétně Vy poskytujete?
	Poptávka klientů po specifickém poradenství	Jaký typ Vámi uvedených poradenství je ze strany klientů nejžádanější?
	Překážky v poskytování poradenství	S jakými omezeními se v sociálně pedagogickém poradenství setkáváte?
	Spolupráce s ostatními institucemi	Jaká je z Vašeho pohledu spolupráce s ostatními institucemi (škola, ospod, rodiny) a proč?
Jak se změnily důvody umístění dětí do pobytového oddělení a jaký je, dle pracovníků zařízení, důvod těchto změn?	Zprostředkovatel kontaktu	Kdo bývá zpravidla iniciátorem příchodu klienta do zařízení?
	Důvody umístění dětí do zařízení	Jaké jsou nejčastější důvody umístění dětí do internátního oddělení Vašeho zařízení?
	Porovnání důvodů umístění dětí v minulých letech	V čem se tyto důvody liší oproti předchozím roků? (po dobu tří let)
	Důvod uvedených změn	Co je podle Vás příčinou těchto změn?
	Sociální prostředí zájemců o služby	Z jakého sociálního prostředí pochází nejčastěji klienti internátního oddělení?
		Jedná se o konstantní fakt? Pokud ne, objasněte.
Jaký dopad mají globální problémy na zařízení?	Změny v zařízení	Jaké změny, spojené s chodem zařízení byly provedeny v posledních 3 letech?
	Příčiny změn	Jaké byly příčiny těchto změn?
	Mimořádná omezení	S jakými mimořádnými omezeními jste se v posledních 3 letech setkal/a?

4.2 Druh výzkumu a použitá metoda

V této práci je použita kvalitativní výzkumná strategie, která umožňuje osobní setkání s účastníky výzkumu a současně umožňuje hlubší pochopení zkoumaného tématu.

Kvalitativní výzkum je přístup k výzkumu, který se soustředí na porozumění složitosti a jedinečnosti sociálního světa a na subjektivních zkušenostech lidí. Jak uvádí Gavora (2010), kvalitativní výzkum zahrnuje různorodé metody, které slouží ke komplexnímu pochopení specifického kontextu zkoumaného jevu a k detailnímu zkoumání subjektivních názorů jednotlivců. Mezi tyto metody patří například polostrukturované rozhovory, pozorování, analýza dokumentů a životních příběhů. Výzkumníci používají kvalitativní výzkum k vytváření hypotéz a teoretických koncepcí, k rozvoji nových perspektiv a k identifikaci faktorů, které ovlivňují lidské chování a prožívání. Celkově lze říci, že kvalitativní výzkum je důležitým nástrojem pro získání hlubšího porozumění lidského chování a pro posun výzkumu vpřed.

Konkrétní metodou kvalitativního výzkumu je použita metoda polostrukturovaného rozhovoru. Polostrukturovaný rozhovor umožňuje získat hloubkové informace od respondentů a zároveň udržet určitou míru kontroly nad rozhovorem, aby byla získána potřebná data. Tato metoda může být prováděna individuálně nebo ve skupině a může být nahrávána, aby bylo možné později data analyzovat. Výhodou polostrukturovaného rozhovoru je, že umožňuje hloubkovou analýzu názorů a postojů respondentů a může poskytnout důkladné pochopení zkoumaného jevu. Nicméně, jako u každé metody má i polostrukturovaný rozhovor své omezení, například závisí na schopnosti výzkumníka formulovat otázky, které umožní respondentům vyjádřit se co nejotevřeněji a srozumitelně (Hendl, 2005).

V rámci výzkumného šetření byla stanovena hlavní otázka, která měla být zodpovězena. Tato otázka byla rozdělena do dalších čtyř dílčích cílů, aby bylo dosaženo co nejkomplexnějšího pohledu na danou problematiku. Tyto dílčí cíle byly poté rozpracovány do konkrétních tazatelských otázek, které byly položeny respondentům. Celkem bylo respondentům položeno 17 otázek, aby se získala co nejvíce relevantních informací. Tyto otázky byly pečlivě navrženy a vztahovaly se k jednotlivým cílům výzkumu. Důkladně promyšlený výběr tazatelských otázek byl klíčový pro úspěšné dosažení cílů výzkumu a získání uceleného obrazu dané problematiky. Celkově byl kladen velký důraz na to, aby otázky byly srozumitelné a odpovídaly dané problematice.

Po získání odpovědí na tyto otázky bude možné analyzovat a interpretovat výsledky výzkumu a přijít k relevantním závěrům.

4.3 Volba výzkumného souboru

Tato diplomová práce je zaměřená na konkrétní zařízení, kterým je Středisko výchovné péče Podpora. Výzkumným souborem jsou tedy pracovníci výše uvedeného zařízení, jenž byli před započítím realizace výzkumného šetření kontaktováni. Výběr respondentů je tedy záměrný. Při záměrném výběru účastníků výzkumného šetření se výzkumník rozhoduje o tom, koho zahrne do svého vzorku na základě určitých kritérií a cílů výzkumu. Jak uvádí Miovský (2006), záměrný výběr účastníků je často používán v kvalitativním výzkumu a může být důležitý v případech, kdy je potřeba získat informace od specifických skupin lidí, které jsou obtížně dostupné nebo když je nutné získat podrobné informace od malého počtu účastníků. Při záměrném výběru účastníků by výzkumník měl být transparentní ohledně kritérií výběru a měl by popsat, jak tato kritéria ovlivňují výsledky výzkumu.

Potencionální respondenti byli nejprve osloveni prostřednictvím emailu, kde byli požádáni o poskytnutí rozhovoru za účelem vedení výzkumného šetření vztahujícího se k jejich profesi. Na základě jejich souhlasu byl následně domluven termín osobního setkání, vybraný dle časových možností konkrétních účastníků. Vzhledem k časové vytiženosti jednoho z respondentů, proběhl rozhovor elektronickou formou, prostřednictvím emailu. Výzkumný soubor tvoří celkem šest respondentů. Z důvodu zachování anonymity je z identifikačních otázek použito pouze pohlaví, funkce, doba výkonu funkce ve vybraném zařízení a délka praxe v oblasti sociální práce. Pro lepší orientaci v interpretaci zjištěných dat, je každému z respondentů přiřazeno číslo, viz. Tabulka č. 2.

Tabulka č. 2: Výzkumný soubor

Označení respondenta	Pohlaví	Funkce	Doba výkonu funkce ve vybraném zařízení	Délka praxe v oblasti sociální práce
R1	žena	Vedoucí střediska výchovné péče	7 let	18 let
R2	žena	Sociální pracovnice	5 let	15 let
R3	muž	Psycholog	7 let	22 let
R4	žena	Etoped	6 let	12 let
R5	žena	Speciální pedagog	6 let	20 let
R6	muž	Vychovatel	7 let	17 let

4.4 Průběh výzkumného šetření

V průběhu realizace výzkumného šetření byla aplikována metoda polostrukturovaného rozhovoru, popsána v kapitole 4.2. Při rozhovoru byli přítomni pouze respondenti a tazatel. Mimo předem připravených tazatelských otázek, byly některé z otázek tazatele doplňující.

Vedení kvalitativního rozhovoru je klíčovým faktorem pro získání ucelených a relevantních dat. Technika sběru dat, kterou představuje kvalitativní rozhovor, vyžaduje zkušeného tazatele, který má schopnost efektivně vést rozhovor a získat potřebné informace, aniž by ovlivňoval odpovědi respondentů. Tazatel musí být schopný vyhodnotit, jaké otázky klást a jakým způsobem na ně reagovat, aby se zajistilo,

že odpovědi budou co nejvíce objektivní a relevantní pro téma rozhovoru. Důležitým aspektem je také schopnost tazatele naslouchat a adekvátně reagovat na odpovědi respondentů, aby mohl dotazování směřovat ke klíčovým tématům a zajímavým aspektům. Kvalitativní rozhovor tak vyžaduje od tazatele jak technickou zručnost, tak schopnost být vnímavým, empatickým a otevřeným vůči odpovědím respondentů (Hendl 2016).

Výzkumné šetření probíhalo v prostorách zařízení Střediska výchovné péče Podpora. Respondenti vytvořili příjemné prostředí. Pro uskutečnění rozhovorů byla vyčleněna konkrétní místnost, kde bylo zajištěno klidné prostředí a dostatek soukromí.

4.5 Interpretace výsledků

Tato kapitola je zaměřená na interpretaci výsledků šetření, kterých bylo dosaženo na základě rozhovorů s vybranými pracovníky Střediska výchovné péče Podpora. Následující kapitoly jsou rozděleny dle dílčích výzkumných otázek viz. Tabulka č. 1

4.5.1 Interpretace výsledků dosažených v rámci DVO 1

K zodpovězení první dílčí výzkumné otázky byly použity čtyři tazatelské otázky. Tyto otázky se zaměřují na zařazení jednotlivých pracovníků a nabídku služeb, které dané oddělení zařízení poskytuje. Dále se zabývá vztahem mezi poptávkou a cílovou skupinou klientů a dále na obsazenost zařízení.

TO1: „V jakém oddělení střediska výchovné péče působíte?“

Všichni dotazovaní působí v pobytovém oddělení střediska výchovné péče. U tří respondentů jejich pracovní pozice zahrnuje i působení v ambulantním oddělení. Jedná se konkrétně o respondenty R1, R2 a R3.

TO2: „Jaké služby zde mohou klienti využívat?“

Respondenti popisují nabízené služby dle jejich působení v zařízení. Služby poskytované v pobytovém oddělení označují jako „...pobytové služby“ R6 nebo jako „...terapeutické pobyty“ R1. Jejich význam je stejný. R1 dále doplňuje, že „...tyto pobyty mohou být dvouměsíční dobrovolné nebo tříměsíční soudně nařízené“. R2 dodává, že „...pobyt klientů lze 2x do roka opakovat“. Mezi další služby patří také poradenství a terénní práce. *V ambulantním oddělení mohou klienti využívat „...psychodiagnostiku, terapii, poradenství“* R3.

TO3: „U které z cílových skupin převažuje poptávka po těchto službách?“

Nejčastěji jsou tyto služby poptávány pro klienty „...kteří jsou ve školském systému ČR (od jeslí po vysoké školy)“ uvádí R3, za ambulantní oddělení. V pobytovém oddělení se převážně jedná o „děti ve věku od šesti do sedmnácti let“ upřesňuje R6. Zpravidla se jedná o děti, které se potýkají se školními a výchovnými problémy. Tyto problémy mohou zahrnovat například špatné studijní výsledky, absenci, nevhodné chování ve škole, sociální problémy nebo emocionální obtíže. Tyto děti mohou mít potíže s koncentrací, motivací, emoční regulací nebo mohou být vystaveny rizikovým situacím, jako jsou šikana, násilí nebo zneužívání. Tyto děti vyžadují zvláštní péči a podporu ze strany vzdělávacího systému a rodiny, aby se mohly úspěšně integrovat do společnosti a dosáhnout svého plného potenciálu. Respondenti dále upozorňují, že pobytové služby jsou poskytovány pouze chlapcům, ačkoliv je po těchto službách vysoká poptávka i u dívek.

TO4: „Jaká je vytiženost zařízení vzhledem k jeho kapacitě?“

Na obsazenost zařízení má každý z respondentů ze své pozice jiný pohled i přesto se jejich odpovědi shodují.

R1: „Pobytové oddělení máme pouze jedno. Jeho kapacita je 8 dětí. Časem ho plánujeme kapacitně rozšířit o dvě až tři oddělení...“

R2: „Poptávka po službách je značná. Tomu odpovídají i dlouhé čekací doby, někdy i déle než dva měsíce.“

R3: „Ambulance je termínově dva měsíce dopředu plná, obdobně pobytové služby.“

R4: „Obsazenost zařízení vnímám jako přiměřenou ve vztahu k prostorovým možnostem.“

R5: „Kapacitu zařízení vnímám jako nedostatečnou...“

R6: „...viceméně máme vždy obsazenou celou skupinu.“

Shrnutí výsledků zjištěných v rámci DVO 1

DVO 1: Jaká je nabídka služeb ambulantního a internátního oddělení?

Z výzkumu vyplynulo, že středisko výchovné péče má stále vysoký zájem ze strany klientů. Jednotlivá oddělení poskytují různé služby a jsou zaměřena na různé cílové skupiny. Pobytové oddělení, které je určeno pro chlapce, je velmi žádané, i přestože existuje poptávka i po službách pro dívky. Středisko je plně obsazené a klienti často musí čekat na poskytnutí služby. Pro zlepšení této situace se nabízí řešení v podobě rozšíření prostor zařízení a navýšení jeho kapacity. Nicméně, tato varianta má několik úskalí, jako je například finanční náročnost takových úprav a zvýšení počtu zaměstnanců, což může být pro zařízení problematické. Proto je třeba pečlivě zvážit, jakým způsobem tuto situaci řešit.

4.5.2 Interpretace výsledků dosažených v rámci DVO 2

Pro získání potřebných výsledků byly použity otázky TO5 až TO8. Tyto otázky se týkají metod sociálně pedagogického poradenství, poptávky klientů po konkrétních typech poradenství, překážek v poskytování poradenství a spolupráce s ostatními institucemi.

TO5: „Jaké metody sociálně pedagogického poradenství konkrétně Vy poskytlujete?“

Většina respondentů uvedla „*nabízíme poradenství, preventivně výchovnou činnost a vzdělávání klientů*“ R6. V upřesnění konkrétních metod se respondenti shodovali. Jednou z uvedených metod je například individuální poradenská činnost, která se zaměřuje na řešení konkrétních problémů klientů. Další metodou může být skupinová forma poradenství, která klientům umožňuje sdílet své zkušenosti a získat podporu od ostatních lidí v podobné situaci. Důležitou součástí sociálně pedagogického poradenství je také prevence a výchova, které se zaměřují na rozvoj a posílení schopností klientů řešit své problémy a zlepšit svou životní situaci. Dalšími konkrétními metodami jsou např. případové konference a komunitní sezení. Dále pak „...*individuální pohovory, autogenní tréninky, arteterapie, zooterapie...*“ doplňuje R1.

TO6: „Jaký typ Vámi uvedených poradenství je ze strany klientů nejžádanější?“

Ve středisku výchovné péče patří poradenství mezi nejvyhledávanější služby. Kromě dvou respondentů se všichni ostatní shodují, že nejvíce vyhledávanou formou poradenství mezi klienty, kteří jsou umístěni v pobytovém oddělení, je individuální pohovor

a poradenství v oblasti vzdělávání. „*Kluci si často chtějí povídat o osobních problémech*“ specifikuje R4. R2, R4 a R6 navíc zmiňují „*je zájem také o poradenství týkající se rodinných problémů*“ R2. Nicméně, poptávka po poradenství bývá často vyšší u lidí, kteří iniciují příchod klienta do střediska, než u samotných klientů.

TO7: „S jakými omezeními se v sociálně pedagogickém poradenství setkáváte?“

Nikdo z respondentů si nemyslí, že by byl nějakým způsobem omezován. R5 vnímá jako jisté omezení neochotu některých klientů ke spolupráci. „*V takovém případě je důležité umět dané dítě namotivovat...*“ R5. Problémy se spoluprací se nevztahují pouze na samotné klienty střediska výchovné péče. V některých případech je spolupráce s rodinami klientů velmi obtížná, a v některých případech dokonce rodiny spolupráci odmítají úplně. Tyto situace mohou být velmi problematické, protože spolupráce rodin s pracovníky střediska je důležitá pro úspěšné řešení situace klientů a jejich návrat do běžného života. Pracovníci střediska se proto snaží navázat kontakt s rodinami a přesvědčit je o důležitosti spolupráce a o tom, jaký pozitivní dopad může mít na situaci klienta. V některých případech se však situace mohou stát natolik komplikovanými, že je nutné zvolit alternativní řešení, jako například kontaktování dalších institucí nebo poskytovatelů služeb. „*Jako jisté omezení vnímám i delší čekací dobu klientů pro umístění do dobrovolného pobytového terapeutického programu*“ dodává R2. Toto omezení může být problematické pro klienty, kteří potřebují okamžitou pomoc a podporu, a může také znamenat, že někteří klienti mohou ztratit zájem o účast v programu kvůli dlouhému čekání.

TO8: „Jaká je z Vašeho pohledu spolupráce s ostatními institucemi (škola, ospod, rodiny) a proč tomu tak, dle Vás, je?“

Spolupráci s ostatními institucemi hodnotí respondenti velmi kladně. Důvod vidí ve stejném zájmu, kterým je eliminace problému dítěte. „*Všem jde o to, co je nejlepší pro dítě*“ doplňuje R3. „*S institucemi jako jsou orgány sociálně-právní ochrany dětí a školy, spolupracujeme dlouhodobě. Máme mezi sebou dobré vztahy*“ zmiňuje R2. Jak již bylo zmíněno v předchzí otázce TO7, občas vážne spolupráce s rodinou a zákonnými zástupci. Důvodem špatné spolupráce s rodinou, může být dle respondentů, nedůvěra rodin v zařízení, nedostatečná informovanost, či pouze neochota ze strany rodiny. Pracovníci se snaží veškeré negativní důvody eliminovat a zároveň motivovat rodiny k lepší spolupráci.

Shrnutí výsledků zjištěných v rámci DVO 2

DVO 2: Jaký je pohled jednotlivých pracovníků zařízení na sociálně pedagogické poradenství?

Pracovníci ve středisku výchovné péče mají různé funkce a specializace a každý z nich má svůj vlastní pohled na sociálně pedagogické poradenství. Někteří pracovníci se na poradenství dívají jako na nezbytnou součást péče o klienty a považují ji za klíčovou pro úspěšné řešení jejich problémů, jiní jako službu, která umožňuje zlepšení kvality života klientů a jejich rodin. Proto byli do výzkumu zapojeni pracovníci různých profesí, aby byl získán co nejkomplexnější pohled na sociálně pedagogické poradenství a byla zohledněna různorodost názorů. Středisko výchovné péče Podpora nabízí poradenství, preventivně výchovnou činnost a vzdělávání klientů. Konkrétní metody zahrnují například individuální poradenskou činnost, která se zaměřuje na řešení konkrétních problémů klientů, či skupinovou formu poradenství. Dále pak pracovníci uvádějí případové konference, komunitní sezení, individuální pohovory, autogenní tréninky, arteterapii a zooterapii. Nejčastěji vyhledávaným typem poradenství je poradenství v oblasti vzdělávání, osobní a rodinné poradenství. V případě pobytových programů, je důležité mít na paměti, že terapeutické programy vyžadují pečlivé plánování a přípravu, a také omezený počet míst pro klienty, kteří mohou být přijati do programu v daném čase. Nicméně, je důležité se snažit minimalizovat čekací doby pro klienty, kteří potřebují pomoc, a zlepšit přístupnost terapeutických programů pro všechny zájemce. Respondenti velmi pozitivně hodnotí spolupráci s ostatními institucemi, jako jsou orgány sociálně-právní ochrany dětí a školy. Důvodem kladného hodnocení je to, že všichni mají společný cíl - eliminovat problémy, které dítě trápí. Každý z pracovníků má zájem o to, co je pro dítě nejlepší.

4.5.3 Interpretace výsledků dosažených v rámci DVO 3

Pro zjištění byly použity otázky TO9 až TO14. Tyto otázky se zaměřují na zprostředkovatele kontaktu mezi klientem a zařízením, důvody umístění dětí do zařízení, porovnání těchto důvodů s předchozími lety, příčiny těchto změn a na sociální prostředí zájemců o služby.

TO9: „Kdo bývá zpravidla iniciátorem příchodu klienta do zařízení?“

Respondenti uvádí tři nejčastější iniciátory příchodu klienta do zařízení. Jsou jimi rodina, škola a orgán sociálně-právní ochrany dětí.

R1: „*Zákonní zástupci, ospod...*“

R2: „*ospod a rodina*“

R3: „*...škola a OSPOD...*“

R4: „*...ospod a rodina...*“

R5: „*Rodina a ospod...*“

R6: „*Většinou rodina.*“

Dalšími iniciátory v pořadí jsou pak soudy, metodici prevence a samotní klienti.

TO10: „Jaké jsou nejčastější důvody umíst'ování dětí do pobytového oddělení Vašeho zařízení? “

Za nejčastější důvody, kvůli kterým jsou děti umíst'ovány do pobytového oddělení střediska výchovné péče, považují respondenti výchovné a školní problémy dětí. „*Nejčastěji se jedná o neplnění školních povinností*“ říká R2. „*Dalšími důvody jsou záškoláctví, začínající trestná činnost, užívání návykových látek*“ rozvádí dále R4.

TO11: „V čem se tyto důvody liší oproti předchozím rokům? (po dobu tří let)“

„*V poslední době vzrostl zájem klientů o pobyt zejména z důvodu špatného prospěchu ve škole*“ R1. „*Děti si odvykly na každodenní přípravu a školní povinnosti*“ dodává R5. V předchozích letech dominovaly rodinné problémy, začínající trestní činnost či experimenty s návykovými látky.

TO12: „Co je podle Vás příčinou těchto změn?“

Nově vzniklé důvody umíst'ování klientů do zařízení z otázky TO11 se jednoznačně týkají školních problémů klientů. Všichni respondenti se shodují na tom, že se jedná o důsledek distanční výuky, která probíhala z důvodu pandemie COVID. „*...určitě doba covidová a distanční výuka*“ říká R5. Mnoho rodin nemělo/nemá takové možnosti, aby

naplňovali požadavky, které školy v průběhu distanční výuky požadovaly. Další z příčin je častá nedůslednost rodičů vůči dětem a laxní přístup dětí k plnění si svých povinností.

TO13: „Z jakého sociálního prostředí pochází nejčastěji klienti internátního oddělení?“

„Většina klientů pochází ze sociálně slabších rodin...“ uvedl R6. Tento fakt potvrdili i všichni ostatní respondenti. Někteří dále uvedli, že se převážně jedná o klienty, kteří pochází z neúplné rodiny. „...většinou matky samoživitelky“ upřesňuje R3.

TO14: „Jedná se o konstantní fakt? Pokud ne, objasněte.“

Respondenti se shodují, že se jedná o konstantní fakt. „Prostředí, ze kterého k nám klienti přichází se během tří let nezměnilo“ tvrdí R1. Prostor sociálně slabých či neúplných rodin by se dalo označit jako rizikové. „...klienti z tohoto prostředí přichází do zařízení dlouhodobě“ dodává R2.

Shrnutí výsledků zjištěných v rámci DVO 3

DVO 3: Jak se změnilý důvody umístování dětí do pobytového oddělení a jaký je, dle pracovníků zařízení, důvod těchto změn?

Během posledních tří let se ukázalo, že hlavním důvodem umístování klientů do pobytového oddělení jsou školní problémy. Tyto problémy zahrnují záškoláctví, nezvládání učiva a výchovné problémy ve škole. Podle pracovníků střediska výchovné péče jsou tyto problémy způsobeny distanční výukou, která byla zavedena v průběhu pandemie COVID a trvala několik let. Mnoho rodin se potýkalo s nedostatkem možností, aby naplnily požadavky, které školy během distanční výuky požadovaly. Dalším důvodem je nedostatečná důslednost rodičů a laxní přístup dětí k plnění svých povinností. Většina klientů pochází ze sociálně slabších rodin, což potvrzují všichni respondenti. Někteří z nich dodávají, že se převážně jedná o klienty z neúplných rodin, většinou s matkami samoživitelkami. Respondenti se shodují, že prostředí, ze kterého klienti pocházejí, se během tří let nezměnilo a lze ho označit jako rizikové. Klienti z těchto prostředí přicházejí do zařízení dlouhodobě a jedná se o konstantní fakt. Celkově lze tedy říci, že školní problémy a sociální situace klientů jsou hlavními důvody, proč se klienti umísťují do pobytového oddělení. Tyto faktory jsou mezi respondenty dobře známy a řada z nich se shoduje na tom, že jde o konstantní a dlouhodobý problém.

4.5.4 Interpretace výsledků dosažených v rámci DVO 4

Pro získání potřebných informací byly použity otázky TO15, TO16 a TO17, týkající se změn v zařízení, jejich příčin a mimořádných opatření.

TO15: „*Jaké změny, spojené s chodem zařízení byly provedeny v posledních 3 letech?*“

Většina respondentů potvrdila, že došlo k významnému rozšíření a modernizaci výukových technologií. „...došlo k novému vybavení počítačových učeben...“ uvádí R5. „...nové vybavení pc učeben uvítali nejen děti, ale i pedagogové“ doplňuje R1. Konkrétně se jednalo o vybavení počítačové učebny, které bylo nezbytné pro realizaci distanční výuky v době pandemie Covid-19. Změny v zařízení se týkaly například pořízení nových sluchátek, kamer, internetového připojení a dalšího vybavení pro efektivní vzdělávání klientů. Celkově však lze říci, že změny v počítačové učebně byly vnímány jako pozitivní a přínosné pro vzdělávání klientů. Ostatní respondenti si nejsou vědomi toho, že by k nějakým změnám v zařízení došlo.

TO16: „*Jaké byly příčiny těchto změn?*“

V době pandemie COVID se zařízení muselo rychle přizpůsobit novému způsobu výuky a využívat distanční formy vzdělávání. V tomto kontextu se ukázalo, že nevyhovující vybavení může být velkým omezením. Proto byla jednou z řešení nově vybavená počítačová učebna, která umožňuje realizaci distanční výuky a nabízí moderní technologie pro efektivní vyučování. „*Vybavení počítačové učebny neodpovídalo požadavkům, které si vyžadovala distanční výuka*“ říká R1. Díky tomuto kroku mohou studenti a pedagogové využívat moderní pomůcky a zlepšit tak své vzdělávací výsledky a celkovou kvalitu výuky.

TO17: „*S jakými mimořádnými omezeními jste se v posledních 3 letech setkal/a?*“

Respondenti, kteří byli dotázáni na mimořádná omezení v posledních třech letech, se shodují v názoru, že tato omezení byla zavedena v souvislosti s pandemií COVID-19. „...omezení bylo v době covidu“ R6. „*Jednalo se o dočasná omezení, která byla vydána na základě pokynů a doporučení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy*“ doplňuje R2. Respondenti zdůrazňují, že tato omezení nepřetrvávají. Klienti v zařízení byli o těchto omezeních informováni a pracovníci se snažili situaci vysvětlit a pomoci klientům s jejich důsledky. Vzhledem k tomu, že se jednalo o dočasná omezení, nebyly vlivem této situace trvale narušeny základní procesy a činnosti v zařízení.

Shrnutí výsledků zjištěných v rámci DVO 4

DVO 4: Jaký dopad mají globální problémy na zařízení?

Globální problémy postihují zařízení pouze v případě, že se týkají buď přímo zařízení nebo klientů v něm umístěných. Takovým případem byla například pandemie COVID. Právě probíhající válka na Ukrajině chod zařízení ani klienty zařízení nijak neovlivnila. Klienti jsou v rámci výuky s probíhající situací obeznámeni, avšak samotní klienti o toto téma žádný zájem neprojevují, nezajímají se. Je tedy zřejmé, že globální problémy se dotýkají zařízení pouze tehdy, pokud mají přímý vliv na jeho činnost nebo klientelu. V době pandemie Covid-19 muselo zařízení rychle reagovat na nové způsoby výuky a využívat distanční formy vzdělávání. To ukázalo, že nevyhovující vybavení může být velkým omezením. Proto byla jedním z řešení nově vybavená počítačová učebna, která umožňuje realizaci distanční výuky a nabízí moderní technologie pro efektivní vyučování. Díky novému vybavení mohou studenti a pedagogové využívat moderní pomůcky a zlepšit tak své vzdělávací výsledky a celkovou kvalitu výuky. Respondenti, kteří byli dotázáni na mimořádná omezení v posledních třech letech, se shodují v názoru, že tato omezení byla zavedena v souvislosti s pandemií Covid-19. Dále zdůrazňují, že tato omezení nebyla trvalá. Pracovníci se snažili situaci vysvětlit a pomoci klientům s jejich důsledky. Základní procesy a činnosti v zařízení nebyly trvale narušeny.

4.6 Vyhodnocení výzkumu

Hlavní cíl výzkumné části: **Zjistit, jaké možnosti sociálně pedagogického poradenství jsou poskytovány klientům Střediska výchovné péče Podpora.**

Podle provedeného výzkumu je zřejmé, že středisko výchovné péče stále přilákává velký zájem ze strany klientů. Jednotlivá oddělení nabízejí různé služby a zaměřují se na odlišné cílové skupiny. Velká poptávka je po bytovém oddělení, avšak tyto služby jsou poskytovány pouze pro chlapce. Středisko bývá plně obsazeno a klienti často musí čekat na poskytnutí služby. Aby se tato situace zlepšila, lze uvažovat o rozšíření prostor zařízení a zvýšení jeho kapacity. Avšak, tato volba může být problematická kvůli vysokým nákladům na úpravy a potřebě více zaměstnanců. Proto je nutné důkladně posoudit, jak nejlépe situaci řešit. Výzkum dále ukázal, že pracovníci v různých funkcích a specializacích ve středisku výchovné péče mají odlišný pohled na sociálně pedagogické poradenství. Někteří ho vnímají jako nezbytnou součást péče o klienty, zatímco jiní jako službu, která pomáhá zlepšit kvalitu života klientů a jejich rodin. Proto bylo do výzkumu

zapojeno široké spektrum pracovníků, aby byl získán komplexní pohled na sociálně pedagogické poradenství a respektovaly se rozdílné názory. Středisko Podpora nabízí klientům různé typy poradenství, preventivně výchovnou činnost a vzdělávání, jako jsou individuální poradenská činnost, skupinové poradenství, případové konference, autogenní tréninky, arteterapie a zooterapie. Nejvíce vyhledávaným druhem poradenství jsou vzdělávací, osobní a rodinné poradenství. V případě pobytových programů musí být terapeutické programy pečlivě plánovány a připravovány, s omezeným počtem míst pro klienty, kteří mohou být přijati do programu v daném čase. Je důležité minimalizovat čekací doby pro klienty, kteří potřebují pomoc, a zlepšit přístupnost terapeutických programů pro všechny zájemce. Respondenti pozitivně hodnotí spolupráci s ostatními institucemi, jako jsou orgány sociálně-právní ochrany dětí a školy, protože všichni sdílí společný cíl - pomoci klientům s jejich problémy. Pracovníci se snaží najít nejlepší řešení pro dítě a jeho potřeby. V posledních třech letech se ukázalo, že hlavním důvodem pro umístění klientů do pobytového oddělení jsou školní problémy, jako je záškoláctví, neschopnost zvládat učivo a výchovné problémy ve škole. Podle pracovníků střediska výchovné péče jsou tyto problémy způsobeny distanční výukou, která byla zavedena během pandemie COVID. Mnoho rodin se potýkalo s nedostatkem možností, aby splnily požadavky, které školy během distanční výuky požadovaly. Nedostatečná důslednost rodičů a laxní přístup dětí k plnění svých povinností jsou také faktory, které přispívají k této situaci. Většina klientů pochází ze sociálně slabších rodin, zejména z neúplných rodin s matkami samoživitelkami. Respondenti se shodují, že tato prostředí jsou konstantně riziková a přicházejí z nich klienti, kteří dlouhodobě zůstávají v zařízení. Celkově tedy lze říci, že školní problémy a sociální situace klientů jsou hlavními důvody pro umístění klientů do pobytového oddělení, které jsou dlouhodobé a konstantní. Zařízení je postiženo globálními problémy pouze v případě, že se tyto problémy přímo týkají zařízení nebo jeho klientů. Například pandemie COVID-19 ovlivnila činnost zařízení a klienty v něm umístěné. Avšak válka na Ukrajině neměla na činnost ani klientelu zařízení žádný vliv. Klienti jsou informováni o probíhajících situacích, ale nezajímají se o ně. Pandemie COVID-19 vedla k rychlému přechodu na distanční vzdělávání, což ukázalo, že nevyhovující vybavení může být velkým omezením. Proto byla jedním z řešení nově vybavená počítačová učebna. Respondenti se shodují na tom, že omezení zavedená v posledních třech letech byla spojena s pandemií COVID-19 a nebyla trvalá. Zařízení se snažilo situaci vysvětlit a pomoci klientům s jejich důsledky a základní procesy a činnosti v zařízení nebyly trvale narušeny.

Závěr

V teoretické části této práce bylo popsáno Středisko výchovné péče Podpora, kde byl podrobně rozepsaný postup přijímání a propouštění klientů, péče o klienty, systém hodnocení klientů a bezpečnost a zdraví klientů. Dále byly popsány formy práce s klienty zařízení, konkrétně na poradenství, psychologickou a etopedickou diagnostiku, terénní práci, terapeutickou činnost a organizaci výchovných činností a vzdělávání. V poslední kapitole teoretické části byly formulovány možnosti spolupráce s dalšími subjekty sociálně výchovné péče o děti, konkrétně spolupráce s rodinou, školou, orgánem sociálně-právní ochrany dětí, speciálně pedagogickými centry, pedagogicko-psychologickými poradny a nízkoprahovými centry. Tato témata bylo nutno zmínit, jelikož se promítají do výzkumného šetření.

Výzkumná část postupně navázala na teoretickou. Výzkum byl proveden kvalitativní strategií, prostřednictvím rozhovorů s pracovníky výše uvedeného zařízení. Bylo zjištěno jaké služby poskytuje ambulantní a pobytové oddělení, v čem vidí speciálně pedagogické poradenství ve své činnosti, jakým způsobem a proč se změnilo důvody umístění dětí do pobytového oddělení a jaký dopad mají globální problémy na zařízení Střediska výchovné péče Podpora.

Na základě výsledků výzkumu lze konstatovat, že nabízených možností sociálně pedagogického poradenství uvedeného zařízení je široká škála. Klíčovou činností sociálně pedagogického poradenství je pak prevence a vzdělávání klientů. Konkrétními metodami jsou například individuální poradenská činnost, která se zaměřuje na řešení konkrétních problémů klientů. Další metodou může být skupinové poradenství, které umožňuje klientům sdílet své zkušenosti a získat podporu od ostatních lidí v podobné situaci. Prevence a výchova jsou další důležitou součástí sociálně pedagogického poradenství, které se zaměřuje na rozvoj a posílení schopností klientů řešit své problémy a zlepšit svou životní situaci. Kromě toho jsou využívány i další konkrétní metody, jako jsou arteterapie, při níž mají klienti k dispozici keramickou dílnu přímo v zařízení, dále pak zooterapie, zařízení se věnuje chovu ovcí. Klienti se učí péči a zodpovědnosti o zvířata.

Zařízení poskytuje klientům celou řadu služeb, avšak problémem je nízká kapacita zařízení, která způsobuje nedostatek prostoru pro klienty, a tedy omezuje možnost poskytovat služby dalším lidem. Respondenti výzkumu uvádějí, že v následujících letech

by mělo dojít ke změně situace, nicméně tyto změny budou ovlivněny finanční situací zařízení. To znamená, že realizace plánovaných změn může být odkládána a některé klienty může zařízení stále muset odmítat. Z tohoto důvodu je důležité, aby zařízení přemýšlelo nad možnostmi získání dalších finančních prostředků a hledalo způsoby, jak zlepšit kapacitu pro co největší počet klientů.

Cílem této práce bylo zjistit jaké možnosti sociálně pedagogického poradenství, jsou poskytovány klientům Střediska výchovné péče Podpora. Za základě provedeného výzkumu a výše uvedených výsledků si dovoluji tvrdit, že stanovený cíl byl splněn.

Výsledky této práce jsou velmi užitečné pro oblast výkonu sociální práce a pedagogické činnosti. Získané informace pomohou pracovníkům v této oblasti lépe porozumět potřebám klientů a přizpůsobit své práce jim. Tyto informace mohou být také užitečné pro spolupracující instituce, jako jsou další zařízení v oblasti sociální péče, které mohou tuto studii využít jako ucelený soubor informací o práci v daném středisku. Mohou také posloužit studentům, kteří se připravují na práci v oblasti sociální práce nebo pedagogiky, pro přiblížení činnosti a fungování střediska výchovné péče. Tato studie poskytuje cenné informace o potřebách klientů, o práci pracovníků v zařízení a o metodách, které jsou využívány pro dosažení cílů této instituce. Studenti tak mohou získat lepší představu o praxi a připravit se tak lépe na budoucí pracovní výzvy. Celkově lze říci, že výsledky této práce mají potenciál přispět k zlepšení kvality sociální práce a pedagogické činnosti v dané oblasti.

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Transformační tabulka.....	34
Tabulka č. 2: Výzkumný soubor.....	39

Seznam použité literatury

Tištěné dokumenty:

ANDERSON, Harlene a Diane R. GEHART. Collaborative therapy: relationships and conversations that make a difference. New York: Routledge, c2007. ISBN 9780415953276.

BEDNÁŘOVÁ, Zdena Zuzana a Lubomír PELECH. Slabikář sociální práce na ulici: supervize, streetwork, financování. Brno: Doplněk, 2003. Co, jak, proč?. ISBN 80-7239-148-8.

BEDNÁŘOVÁ, Zdena Zuzana a Lubomír PELECH. Sociální práce na ulici - streetwork. Brno: Doplněk, 2000. Co-jak-proč. ISBN 80-7239-048-1.

BĚLÍK, Václav, Stanislava SVOBODA HOFERKOVÁ a Blahoslav KRAUS. Slovník sociální patologie. Praha: Grada, 2017. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-271-0599-1.

ČEŠKOVÁ, Eva a Hana KUČEROVÁ, SVOBODA, Mojmír, ed. Psychopatologie a psychiatrie: pro psychology a speciální pedagogy. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-154-9.

GAVORA, Peter. Úvod do pedagogického výzkumu. 2., rozš. české vyd. Přeložil Vladimír JŮVA, přeložil Vendula HLAVATÁ. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.

GOTTMAN, John Mordechai a Nan SILVER. Sedm principů spokojeného manželství: praktický průvodce fungováním dlouhodobých vztahů. Přeložil Marek PROCHÁZKA, přeložil David KRÁSENSKÝ. V Brně: Jan Melvil Publishing, 2015. Žádná velká věda. ISBN 978-80-87270-74-5.

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

JANOŮŠKOVÁ, Klára a Dana NEDĚLNÍKOVÁ, ed. Profesní dovednosti terénních sociálních pracovníků: sborník studijních textů pro terénní sociální pracovníky. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2008. ISBN isbn978-80-7368-504-1.

KALEJA, Martin. Etopedická diagnostika. Opava: Slezská univerzita v Opavě Fakulta veřejných politik v Opavě Výzkumné centrum pro sociální začleňování, 2020. ISBN 978-80-7510-397-0.

KRATOCHVÍL, Stanislav. Skupinová psychoterapie v praxi. 2. dopl. vyd. Praha: Galén, c2001. ISBN 80-7262-096-7.

KRAUS, Blahoslav. Společnost, rodina a sociální device. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-411-3.

KRAUS, Blahoslav. Základy sociální pedagogiky. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0643-9

KUCHARSKÁ, Anna. Školní speciální pedagog. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0497-8.

KUČÍREK, Jiří. Psychodiagnostika a poradenství. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. ISBN 978-80-7435-447-2.

LABATH, Vladimír; AMBROZOVÁ, Alena. Riziková mládež : možnosti potenciálních změn. Vyd. 1. Praha : Sociologické nakladatelství, 2001. 157 s. ISBN 80-85850-66-4.

LUDVÍKOVÁ, Libuše a Marie RENOTIÉROVÁ. Speciální pedagogika. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 80-244-0646-2.

MATOUŠEK, Oldřich. Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0041-3.

MATOUŠEK, Oldřich. Slovník sociální práce. Vydání třetí. Praha: Portál, 2016. 271 s. ISBN 978-80-262-1154-9.

MATOUŠEK, Oldřich. Základy sociální práce. Vyd. 3. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0211-0.

Mezinárodní klasifikace nemocí. Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů ve znění 10. dekadní revize. 2. vydání. Praha: BOMTON, 2008. 862 .

MIOVSKÝ, Michal. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. 1. vyd. Praha: Grada, 2006. 332 s. ISBN 80-247-1362-4.

NOVOSAD, Libor. Poradenství pro osoby se zdravotním a sociálním znevýhodněním: základy a předpoklady dobré poradenské praxe. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-509-7.

NÝVLTOVÁ, Václava. Psychopatologie pro speciální pedagogy. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008. ISBN 978-80-86723-48-8.

OPEKAROVÁ, Olga. Kapitoly z výchovného poradenství: školní poradenské služby. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2007. ISBN 978-80-86723-35-8.

PETRUSEK, Miloslav, Hana MAŘÍKOVÁ a Alena VODÁKOVÁ. Velký sociologický slovník. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-718-4310-5.

PLEVOVÁ, Irena. Základy psychoterapie. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3505-3.

Elektronické zdroje:

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. Vyhlášky k zákonu k výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy [online]. © 2023 [cit. 2023-03-10]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlasiky-k-zakonu-o-vykonu-ustavni-vychovy-nebo-ochranne-vychovy?highlightWords=METODICK%C3%9D+POKYN+UP%C5%98ES%C5%87UJ%C3%8DC%C3%8D+PODM%C3%8DNKY+%C4%8CINNOSTI+ST%C5%98EDISEK+V%C3%9DCHOVN%C3%89+P%C3%89%C4%8CE>

PEDAGOGICKO-PSYCHOLOGICKÉ PORADENSTVÍ. NÚV-Národní ústav pro vzdělávání: školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků [online]. © 2023 [cit. 2023-03-10]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/cinnosti/ppp/pedagogicko-psychologicke-poradenstvi>

VÝCHOVNÝ ÚSTAV, STŘEDNÍ ŠKOLA A SŘEDISKO VÝCHOVNÉ PÉČE, HOSTINNÉ. SVP „Podpora“ [online]. © 2023 [cit. 2023-03-10]. Dostupné z: <https://www.vuhostinne.cz/svp/o-co-usilujeme/>.

Legislativa:

Zákon č. 359/1999 Sb. *o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů*.
Rodinné právo. Úplné znění podle stavu k 1. 8. 2017. Ostrava: Sagit, 2017. 192 s. ISBN
978-80-7488-237-1

Zákon č. 218/2003 Sb., *o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů*.
Trestní předpisy. Úplné znění podle stavu k 1. 6. 2015. Ostrava: Sagit, 2015. 432 s. ISBN
978-80-7488-111-4

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, dostupné z:
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>

Seznam příloh

Příloha A: Tazatelské otázky

Příloha A: Tazatelské otázky

1. V jakém oddělení střediska výchovné péče působíte?
2. Jaké služby zde mohou klienti využívat?
3. U které z cílových skupin převažuje poptávka po těchto službách? Popř. přiřaďte jednotlivé cílové skupiny ke konkrétním službám.
4. Jaká je využitelnost zařízení vzhledem k jeho kapacitě?
5. Jaké metody sociálně pedagogického poradenství konkrétně Vy poskytlujete?
6. Jaký typ Vámi uvedených poradenství je ze strany klientů nejžádanější?
7. S jakými omezeními se v sociálně pedagogickém poradenství setkáváte?
8. Jaká je z Vašeho pohledu spolupráce s ostatními institucemi (škola, ospod, rodiny) a proč tomu tak, dle Vás, je?
9. Kdo bývá zpravidla iniciátorem příchodu klienta do zařízení?
10. Jaké jsou nejčastější důvody umístování dětí do pobytového oddělení Vašeho zařízení?
11. V čem se tyto důvody liší oproti předchozím rokům? (po dobu tří let)
12. Co je podle Vás příčinou těchto změn?
13. Z jakého sociálního prostředí pochází nejčastěji klienti pobytového oddělení?
14. Jedná se o konstantní fakt? Pokud ne, objasněte.
15. Jaké změny, spojené s chodem zařízení byly provedeny v posledních 3 letech?
16. Jaké byly příčiny těchto změn?
17. S jakými mimořádnými omezeními jste se v posledních 3 letech setkal/a?